

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN LAUSUNTO 1/17 (täysistunto)
30 päivänä huhtikuuta 2019

SEUT 218 artiklan 11 kohdan nojalla annettu lausunto – Kanadan sekä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välinen laaja-alainen talous- ja kauppasopimus (CETA) – Sijoittajien ja valtioiden välisten riitojen ratkaisu (ISDS) – Tuomioistuimen ja muutoksenhakutuomioistuimen perustaminen – Yhteensopivuus unionin primaarioikeuden kanssa – Vaatimus unionin oikeusjärjestyksen kunnioittamisesta – Unionin toimielinten unionin perustuslaillisen kehyksen mukaisesti asettama yleisten intressien suojan taso – Yhdenvertainen kohtelu kanadalaisten sijoittajien ja unionin sijoittajien välillä – Euroopan unionin perusoikeuskirja – 20 artikla – Pääsy kyseisiin tuomioistuimiin ja näiden riippumattomuus – Perusoikeuskirjan 47 artikla – Taloudellisesti mahdollinen pääsy – Sitoumus, jonka mukaan kyseinen pääsy taataan luonnollisille henkilöille sekä pienille ja keskisuurille yrityksille – Riippumattomuuden vaatimuksen ulkoinen ja sisäinen osatekijä – Jäsenten nimittäminen, heille maksettava korvaus ja heihin sovellettavat eettiset säännöt – CETA-sekakomitean asema – Kyseisen komitean vahvistamat CETA-sopimuksen sitovat tulkinnat

Sisällys

I	Lausuntopyyntö	4
II	CETA-sopimus	4
A	CETA-sopimuksen allekirjoittaminen sekä sijoittajien ja valtioiden välisen riitojenratkaisumenettelyn suunniteltu perustaminen	4
B	Käsitteet ”sijoitus” ja ”sijoittaja”	5
C	Suunnitellun ISDS-menettelyn soveltamisala	6
D	Sovellettava oikeus	11
E	Prosessuaaliset säännöt	12
F	Suunnitellun tuomioistuimen ja suunnitellun muutoksenhakutuomioistuimen jäsenet	16
G	Sekakomitea sekä palveluita ja sijoituksia käsittelevä komitea	17
H	CETA-sopimuksella ei ole välitöntä oikeusvaikutusta tämän sopimuksen osapuolten oikeusjärjestyksessä	18
I	Yhteinen tulkitseva väline ja lausuma nro 36	19
III	Yhteen veto Belgian kuningaskunnan esittämistä pohdinnoista	21

A	Pohdinnat suunnitellun ISDS-menettelyn yhteensopivuudesta unionin oikeusjärjestyksen itsenäisyyden kanssa	21
B	Pohdinnat suunnitellun ISDS-menettelyn yhteensopivuudesta yhdenvertaisen kohtelun yleisen periaatteen ja tehokkuusvaatimuksen kanssa	22
C	Pohdinnat suunnitellun ISDS-menettelyn yhteensopivuudesta sen oikeuden kanssa, joka jokaisella on saada asiansa käsitellyksi riippumattomassa tuomioistuimessa	23
IV	Yhteenveto unionin tuomioistuimelle esitetystä huomautuksista	25
A	Suunnitellun ISDS-menettelyn yhteensopivuus unionin oikeusjärjestyksen itsenäisyyden kanssa ...	25
B	Suunnitellun ISDS-menettelyn yhteensopivuus yhdenvertaisen kohtelun yleisen periaatteen ja tehokkuusvaatimuksen kanssa	26
C	Suunnitellun ISDS-menettelyn yhteensopivuus sen oikeuden kanssa, joka jokaisella on saada asiansa käsitellyksi riippumattomassa tuomioistuimessa	27
V	Unionin tuomioistuimen kannanotto	29
A	Suunnitellun ISDS-menettelyn yhteensopivuus unionin oikeusjärjestyksen itsenäisyyden kanssa	29
1.	Periaatteet	29
2.	Sellaisen toimivallan puuttuminen, joka koskisi muiden unionin oikeuden sääntöjen kuin CETA-sopimuksen määräysten tulkintaa ja soveltamista	31
3.	Sellaisen vaikutuksen puuttuminen, joka kohdistuisi unionin toimielinten toimintaan unionin perustuslaillisen kehyksen mukaisesti	34
B	Suunnitellun ISDS-menettelyn yhteensopivuus yhdenvertaisen kohtelun yleisen periaatteen ja tehokkuusvaatimuksen kanssa	37
1.	Periaatteet	37
2.	Yhteensopivuus yhdenvertaisen kohtelun periaatteen kanssa	39
3.	Yhteensopivuus tehokkuusvaatimuksen kanssa	40
C	Suunnitellun ISDS-menettelyn yhteensopivuus sen oikeuden kanssa, joka jokaisella on saada asiansa käsitellyksi riippumattomassa tuomioistuimessa	41
1.	Periaatteet	41
2.	Yhteensopivuus sen vaatimuksen kanssa, joka koskee mahdollisuutta päästä suunniteltuihin tuomioistuihin	43
3.	Yhteensopivuus riippumattomuusvaatimuksen kanssa	45
VI	Vastaus lausuntopyyntöön	48

Lausuntomenettelyssä 1/17,

jossa on kyse SEUT 218 artiklan 11 kohtaan perustuvasta lausuntopyynnöstä, jonka Belgian kuningaskunta on esittänyt 7.9.2017,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (täysistunto),

toimien kokoonpanossa: presidentti K. Lenaerts, varapresidentti R. Silva de Lapuerta, jaostojen puheenjohtajat J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, A. Prechal, M. Vilaras, E. Regan, T. von Danwitz, C. Toader, F. Biltgen, K. Jürimäe ja C. Lycourgos sekä tuomarit A. Rosas, E. Juhász, M. Ilešič (esittelevä tuomari), J. Malenovský, E. Levits, L. Bay Larsen, M. Safjan, D. Šváby, C.G. Fernlund, C. Vajda ja S. Rodin,

julkisasiamies: Y. Bot,

kirjaaja: apulaiskirjaaja M.-A. Gaudissart,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 26.6.2018 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Belgian kuningaskunta, asiamiehinään C. Pochet, L. Van den Broeck, M. Jacobs ja J.-C. Halleux,
- Tanskan hallitus, asiamiehenään J. Nymann-Lindgren,
- Saksan hallitus, asiamiehenään T. Henze ja S. Eisenberg,
- Viron hallitus, asiamiehenään N. Grünberg,
- Kreikan hallitus, asiamiehinään G. Karipsiadis ja K. Boskovits,
- Espanjan hallitus, asiamiehinään M. A. Sampol Pucurull ja S. Centeno Huerta,
- Ranskan hallitus, asiamiehinään F. Alabrune, D. Colas, D. Segoin ja E. de Moustier,
- Liettuan hallitus, asiamiehinään R. Dzikovič ja D. Kriauciūnas,
- Alankomaiden hallitus, asiamiehinään M. Bulterman ja M. A. M. de Ree,
- Itävallan hallitus, asiamiehinään G. Hesse ja J. Schmoll,
- Slovenian hallitus, asiamiehinään N. Pintar Gosenca, V. Klemenc, J. Groznik, A. Dežman Mušič ja M. Jakše,
- Slovakian hallitus, asiamiehenään M. Kianička,
- Suomen hallitus, asiamiehinään J. Heliskoski ja H. Leppo,
- Ruotsin hallitus, asiamiehinään A. Falk, A. Alriksson ja P. Smith,
- Euroopan unionin neuvosto, asiamiehinään B. Driessen ja S. Boelaert,
- Euroopan komissio, asiamiehinään R. Vidal Puig, A. Buchet, B. De Meester ja U. Wölker,

kuultuaan julkisasiamiehen 29.1.2019 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

lausunnon

I Lausuntopyyntö

- 1 Belgian kuningaskunnan unionin tuomioistuimelle esittämässä lausuntopyynnössä kysytään seuraavaa:

”Onko 30.10.2016 Brysselissä allekirjoitetun Kanadan sekä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välisen laaja-alaisen talous- ja kauppasopimuksen [(EUVL 2017, L 11, s. 23; jäljempänä CETA-sopimus)] kahdeksannen luvun (’Sijoitukset’) F jakso (’Sijoittajien ja valtioiden välisten sijoitusriitojen ratkaiseminen’) yhteensopiva perussopimusten, perusoikeudet mukaan lukien, kanssa?”

II CETA-sopimus

A CETA-sopimuksen allekirjoittaminen sekä sijoittajien ja valtioiden välisen riitojenratkaisumenettelyn suunniteltu perustaminen

- 2 CETA-sopimus (Comprehensive Economic and Trade Agreement) on vapaakauppasopimus, johon sisältyy tullien pienentämistä ja tullien ulkopuolisten tavara- ja palvelukaupan esteiden vähentämistä koskevien määräysten lisäksi erityisesti sijoituksia, julkisia hankintoja, kilpailua, teollis- ja tekijänoikeuksien suojaa ja kestävä kehitystä koskevia sääntöjä.
- 3 CETA-sopimusta ei ole vielä tehty SEUT 218 artiklan 6 kohdassa tarkoitettulla tavalla. Kanadan sekä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välisen laaja-alaisen talous- ja kauppasopimuksen (CETA) allekirjoittamisesta Euroopan unionin puolesta 28.10.2016 annetun neuvoston päätöksen (EU) 2017/37 (EUVL 2017, L 11, s. 1) johdanto-osan toisessa perustelukappaleessa todetaan tältä osin, että CETA-sopimus olisi allekirjoitettava ”sillä varauksella, että sopimuksen tekemistä varten tarvittavat menettelyt saatetaan myöhemmin päätökseen”, ja sen 1 artiklassa säädetään, että ”annetaan lupa allekirjoittaa” CETA-sopimus unionin puolesta ”sillä varauksella, että sopimuksen tekeminen saatetaan päätökseen”.
- 4 Vaikka monia CETA-sopimuksen määräyksiä sovelletaan väliaikaisesti Kanadan sekä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välisen laaja-alaisen talous- ja kauppasopimuksen (CETA) väliaikaisesta soveltamisesta 28.10.2016 annetun neuvoston päätöksen (EU) 2017/38 (EUVL 2017, L 11, s. 1080) nojalla, sen kahdeksannen luvun F jakson määräyksiä, jotka ovat tämän lausuntopyynnön kohteena, ei sovelleta väliaikaisesti. Siltä osin nimittäin kuin kyse on mainitusta kahdeksannesta luvusta, päätöksen 2017/38 1 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan ”kahdeksatta lukua – sovelletaan väliaikaisesti ainoastaan [8.1–8.8 ja 8.13 artiklan, 8.15 artiklan, lukuun ottamatta sen 3 kohtaa, ja 8.16 artiklan] osalta ja ainoastaan siltä osin kuin on kyse suorista ulkomaisista investoinneista”.
- 5 Kyseisellä CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun F jaksolla, joka sisältää tämän sopimuksen 8.18–8.45 artiklan, on tarkoitus perustaa sijoittajien ja valtioiden välisten sijoitusriitojen ratkaisumenettely, josta käytetään myös lyhennettä ISDS (Investor-State Dispute Settlement, jäljempänä ISDS-menettely).
- 6 Tätä varten CETA-sopimuksen 8.27 artiklassa määrätään tuomioistuimen (jäljempänä tuomioistuin tai CETA-tuomioistuin) perustamisesta CETA-sopimuksen tultua voimaan, ja sen 8.28 artiklassa määrätään muutoksenhakutuomioistuimen (jäljempänä muutoksenhakutuomioistuin tai CETA-muutoksenhakutuomioistuin) perustamisesta.

- 7 Lisäksi sopimuksen 8.29 artiklassa määrätään, että myöhemmin perustetaan sijoituksia käsittelevä monenvälinen tuomioistuin ja muutoksenhakujärjestely (jäljempänä sijoituksia käsittelevä monenvälinen tuomioistuin), joiden perustamisella olisi määrä lopettaa CETA-tuomioistuimen ja CETA-muutoksenhakutuomioistuimen toiminta.
- 8 Kuten investointien suojasta ja investointituomioistuimesta annetussa komission ja neuvoston lausumassa nro 36 – joka on merkitty CETA-sopimuksen allekirjoittamista koskevaan neuvoston pöytäkirjaan ja liitetty päätökseen 2017/37 (EUVL 2017, L 11, s. 20; jäljempänä lausuma nro 36) – todetaan, tarkoituksena siis on perustaa investointituomioistuinjärjestelmä, joka tunnetaan myös lyhenteellä ICS (Investment Court System), ja CETA-tuomioistuin ja CETA-muutoksenhakutuomioistuin on tarkoitettu askeleeksi kohti ICS:n perustamista.

B Käsitteet ”sijoitus” ja ”sijoittaja”

- 9 CETA-sopimuksen 8.1 artiklan mukaan tässä sopimuksessa kyseessä olevalla käsitteellä ”sijoitus” tarkoitetaan
- ”– – kaikenlaisia omaisuuseriä, jotka sijoittaja omistaa tai joita sijoittaja hallitsee suoraan tai epäsuorasti, joilla on sijoituksille tyypilliset ominaispiirteet, joihin sisältyy tietty kesto ja muita ominaispiirteitä, kuten pääoman tai muiden varojen sitoumukset, tuotto- tai voitto-odotukset tai riskin kantaminen. Sijoitusmuotoihin voivat kuulua seuraavat:
- a) yritys;
 - b) osakkeet, pääomat ja muut yrityksen pääoman muodot;
 - c) velkakirjat, obligaatiot ja muut yrityksen velkainstrumentit;
 - d) yrityslaina;
 - e) kaikki muut osuudet yrityksessä;
 - f) etu, joka perustuu [tiettyihin sopimuksiin];
 - g) teollis- ja tekijänoikeudet;
 - h) muu irtain omaisuus, aineellinen tai aineeton, tai kiinteä omaisuus ja siihen liittyvät oikeudet;
 - i) rahasaatavat tai sopimuksen täytäntöönpanoa koskevat vaateet.”
- 10 Kyseisessä 8.1 artiklassa määrätään myös, että käsitteellä ”tämän sopimuksen piiriin kuuluva sijoitus” tarkoitetaan ”osapuolen osalta sijoitusta, joka
- a) tehdään osapuolen alueella;
 - b) tehdään sijoituksen tekemisen ajankohtana sovellettavan lainsäädännön mukaisesti;
 - c) on suoraan tai epäsuorasti toisen osapuolen sijoittajan omistuksessa tai määräysvallassa; ja
 - d) on voimassa tämän sopimuksen voimaantulopäivänä tai tehdään tai hankitaan sen jälkeen”.

11 Käsite ”sijoittaja” määritellään mainitussa 8.1 artiklassa seuraavasti:

”sijoittajalla tarkoitetaan osapuolta, osapuolen luonnollista henkilöä tai yritystä, lukuun ottamatta sivuliikettä tai edustustoa, joka pyrkii tekemään, tekee tai on tehnyt sijoituksen toisen osapuolen alueelle;

Tämän määritelmän soveltamista varten osapuolen yritys on

- a) kyseisen osapuolen lainsäädännön mukaisesti perustettu tai muulla tavoin järjestetty yritys, jolla on merkittävää liiketoimintaa kyseisen osapuolen alueella; tai
- b) kyseisen osapuolen lainsäädännön mukaisesti perustettu tai muulla tavoin järjestetty yritys, joka on kyseisen osapuolen luonnollisen henkilön tai a alakohdassa tarkoitetun yrityksen suorassa tai epäsuorassa omistuksessa tai määräysvallassa;

– –

luonnollisella henkilöllä tarkoitetaan

- a) Kanadan osalta luonnollista henkilöä, joka on Kanadan kansalainen tai Kanadan pysyvän oleskeluoikeuden saanut henkilö; ja
- b) EU-osapuolen osalta luonnollista henkilöä, jolla on jonkin – – unionin jäsenvaltion kansalaisuus kyseisen valtion lakien mukaisesti – –.”

C Suunnitellun ISDS-menettelyn soveltamisala

12 CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun F jakso on otsikoltaan ”Sijoittajien ja valtioiden välisten sijoitusriitojen ratkaiseminen” mutta se koskee myös kanadalaisen sijoittajan ja unionin välisiä riitoja.

13 Tältä osin CETA-sopimuksen 8.21 artiklassa määrätään, että jos kanadalainen sijoittaja aikoo esittää kanteen, sen on toimitettava unionille ”ilmoitus vastaajan määrittämisestä koskevasta pyynnöstä” ja nimettävä toimenpiteet, joita koskevan kanteen sijoittaja aikoo esittää. Unionin on tämän jälkeen ilmoitettava sijoittajalle, ”onko vastaaja – – unioni vai jokin – – jäsenvaltio”.

14 CETA-sopimuksen 8.18 artiklan, jonka otsikko on ”Soveltamisala”, 1 kohdassa rajataan riita-asiat, jotka sijoittajat voivat panna vireille suunnitellun ISDS-menettelyn nojalla, seuraavasti:

”– – osapuolen sijoittaja voi esittää tämän jakson nojalla muodostetulle tuomioistuimelle kanteen, jonka mukaan toinen osapuoli on rikkonut velvollisuutta, joka on seuraavien mukainen:

- a) [kahdeksannen luvun] C jakso sijoittajan tekemän tämän sopimuksen piiriin kuuluvan sijoituksen laajentamisen, johtamisen, toiminnan, hallinnon, ylläpidon, käytön, hyödyntämisen sekä myynnin tai lopettamisen osalta; tai
- b) [kahdeksannen luvun] D jakso,

kun sijoittaja väittää kärsineensä tappiota tai vahinkoa väitetyn rikkomisen seurauksena.”

- 15 Kyseinen C jakso on otsikoltaan ”Syrjimätön kohtelu” ja sisältää CETA-sopimuksen 8.6–8.8 artiklan, joissa määrätään seuraavaa:

”8.6 artikla

Kansallinen kohtelu

– – Kukin osapuoli myöntää toisen osapuolen sijoittajalle ja tämän sopimuksen piiriin kuuluvalla sijoitukselle alueellaan tapahtuvan sijoitusten tekemisen, hankkimisen, laajentamisen, johtamisen, toiminnan, hallinnon, ylläpidon, käytön, hyödyntämisen sekä myynnin tai lopettamisen yhteydessä kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin kohtelu, jonka se myöntää samanlaisissa tilanteissa omille sijoittajilleen ja niiden sijoituksille. – –

8.7 artikla

Suosituimmuuskohtelu

– – Kukin osapuoli myöntää toisen osapuolen sijoittajalle ja tämän sopimuksen piiriin kuuluvalla sijoitukselle sijoitustensa osapuolen alueella tapahtuvan tekemisen, hankkimisen, laajentamisen, johtamisen, toiminnan, hallinnon, käytön, hyödyntämisen sekä myynnin tai lopettamisen yhteydessä kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin kohtelu, jonka se myöntää samanlaisissa tilanteissa kolmannen maan sijoittajille ja niiden sijoituksille. – –

8.8 artikla

Ylempi johto ja hallitukset

Osapuoli ei saa edellyttää mitään tiettyä kansalaisuutta sellaisilta luonnollisilta henkilöiltä, jotka osapuolen yritys, joka on myös tämän sopimuksen piiriin kuuluva sijoitus, nimittää ylemmän johdon tehtäviin tai hallitukseen.”

- 16 CETA-sopimuksen 28.3 artiklan 2 kohdan mukaan kyseisen C jakson määräysten ”ei voida tulkita estävän osapuolta ottamasta käyttöön tai pitämästä voimassa toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen – – yleisen turvallisuuden tai moraalin[,] yleisen järjestyksen [tai] ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi – –”, ”edellyttäen, että tällaisia toimenpiteitä ei sovelleta tavalla, joka merkitsisi mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää osapuolten kesken samanlaisten olosuhteiden vallitessa tai palvelukaupan peiteltyä rajoittamista”.

- 17 CETA-sopimuksen D jakso, jonka otsikko on ”Sijoitusten suoja”, sisältää CETA-sopimuksen 8.9–8.14 artiklan, joissa määrätään seuraavaa:

”8.9 artikla

Sijoitukset ja sääntelytoimenpiteet

1. Tämän luvun soveltamista varten osapuolet vahvistavat uudelleen oikeutensa toteuttaa alueellaan sääntelyä oikeutettujen politiikan tavoitteiden saavuttamiseksi, kuten kansanterveyden, turvallisuuden, ympäristön tai yleisen moraalin suojelemiseksi, sosiaalista suojelua tai kuluttajansuojaa varten sekä kulttuurin monimuotoisuuden edistämiseksi ja suojelemiseksi.

2. Selkeyden vuoksi todetaan, että pelkästään se, että osapuoli sääntelee, lainsäädännön muutokset mukaan luettuina, tavalla, joka vaikuttaa kielteisesti sijoitukseen tai muuttaa sijoittajan odotuksia, voitto-odotukset mukaan luettuina, ei merkitse tämän jakson mukaisen velvollisuuden rikkomista.

--

4. Selkeyden vuoksi todetaan, että minkään tässä jaksossa ei pidä tulkita estävän osapuolta lopettamasta avustuksen myöntämistä tai pyytämästä sen takaisinmaksua -- tai edellyttävän, että osapuoli hyvittää tämän sijoittajalle.

8.10 artikla

Sijoittajien ja tämän sopimuksen piiriin kuuluvien sijoitusten kohtelu

1. Kukin osapuoli myöntää alueellaan toisen osapuolen tämän sopimuksen piiriin kuuluville sijoituksille ja sijoittajille niiden tämän sopimuksen piiriin kuuluvien sijoitusten osalta kohtuullisen ja oikeudenmukaisen kohtelun ja täyden suojan ja turvan 2–7 kohdan mukaisesti.

2. Osapuoli rikkoo 1 kohdassa tarkoitettua kohtuullisen ja oikeudenmukaisen kohtelun velvollisuutta, jos toimenpide tai toimenpidesarja tarkoittaa

- a) oikeussuojan epäämistä rikos-, siviili- tai hallinnollisessa menettelyssä;
- b) oikeusturvan perustavanlaatuisesta rikkomista, mukaan luettuina avoimuuden perustavanlaatuinen rikkominen oikeudellisessa tai hallinnollisessa menettelyssä;
- c) ilmeistä mielivaltaisuutta;
- d) kohdennettua syrjintää ilmeisen väärin perustein, kuten sukupuolen, rodun tai uskonnollisen vakaumuksen perusteella;
- e) sijoittajien huonoa kohtelua, kuten pakottamista, painostamista ja häirintää; tai
- f) minkä tahansa muun, osapuolten tämän artiklan 3 kohdan mukaisesti hyväksymään kohtuullisen ja oikeudenmukaisen kohtelun velvollisuuteen kuuluvan tekijän rikkomista.

3. Osapuolet tarkastelevat säännöllisesti tai osapuolen pyynnöstä kohtuullisen ja oikeudenmukaisen kohtelun velvollisuuden sisältöä. -- palveluita ja sijoituksia käsittelevä komitea voi laatia tätä koskevia suosituksia ja toimittaa ne CETA-sekakomitealle päätöksentekoa varten.

4. Soveltaessaan kohtuullisen ja oikeudenmukaisen kohtelun velvollisuutta tuomioistuimien voi ottaa huomioon sen, onko osapuoli saadaksesen tämän sopimuksen piiriin kuuluvan sijoituksen antanut sijoittajalle erityisen vaikutelman, jonka luomaan odotukseen sijoittaja on luottanut --.

5. Selkeyden vuoksi todetaan, että ilmaisulla 'täysi suoja ja turva' viitataan osapuolen velvollisuuksiin, jotka liittyvät sijoittajien ja tämän sopimuksen piiriin kuuluvien sijoitusten fyysiseen turvallisuuteen.

6. Selkeyden vuoksi todetaan, että tämän sopimuksen jonkin muun määräyksen tai erillisen kansainvälisen sopimuksen rikkominen ei merkitse tämän artiklan rikkomista.

7. Selkeyden vuoksi todetaan, että se, että jokin toimenpide on kotimaan lainsäädännön vastainen, ei sinällään ja pelkästään merkitse tämän artiklan rikkomista. Jotta voidaan selvittää, onko toimenpide tämän artiklan vastainen, tuomioistuimen on tarkasteltava sitä, onko osapuoli toiminut 1 kohdassa tarkoitettujen velvollisuuksien kanssa yhteensopimattomasti.

8.11 artikla

Tappioiden korvaaminen

-- kukin osapuoli myöntää toisen osapuolen sijoittajille, joiden tämän sopimuksen piiriin kuuluville sijoituksille koituu sen alueella tappioita aseellisen selkkauksen, yhteiskunnallisten levottomuuksien, poikkeustilan tai luonnonkatastrofin seurauksena, vähintään yhtä suotuisan kohtelun kuin kohtelu, jonka se myöntää omille sijoittajilleen --.

8.12 artikla

Pakkolunastus

1. Osapuoli ei saa kansallistaa tai pakkolunastaa tämän sopimuksen piiriin kuuluvaa sijoitusta suoraan tai epäsuorasti käyttämällä toimenpiteitä, joilla on kansallistamista tai pakkolunastusta vastaava vaikutus, jäljempänä 'pakkolunastus', paitsi

- a) yleisen edun vuoksi;
- b) lain mukaisesti;
- c) syrjimättömästi; ja
- d) ripeää, asianmukaista ja riittävää korvausta vastaan.

Selkeyden vuoksi todetaan, että tätä kohtaa on tulkittava liitteen 8-A mukaisesti.

--

8.13 artikla

Siirrot

1. Kukin osapuoli sallii kaikki siirrot, jotka liittyvät tämän sopimuksen piiriin kuuluvaan sijoitukseen, rajoituksetta tai viivytyksettä vapaasti vaihdettavana valuuttana ja siirtopäivänä sovellettavalla markkinavaihtokurssilla. Tällaisiin siirtoihin kuuluvat

- a) pääomanlisäykset, kuten pääasialliset tai lisävarat sijoituksen ylläpitoon, kehittämiseen tai lisäämiseen;
- b) voitot, osingot, korot, luovutusvoitot, rojalTIMaksut, -- tai sopimuksen piiriin kuuluvasta sijoituksesta saadun tuoton muut muodot ja määrät;
- c) sopimuksen piiriin kuuluvan sijoituksen tai sen osan myynnistä tai lopettamisesta saadut tulot;
- d) maksut, jotka on suoritettu sijoittajan tai sopimuksen piiriin kuuluvan sijoituksen tekemän sopimuksen mukaisesti, mukaan luettuina lainasopimuksen nojalla suoritettut maksut;

--

2. Osapuoli ei saa edellyttää, että sen sijoittajat siirtävät, tai rangaista sijoittajiaan, jotka eivät siirrä, tuloja, ansioita, voittoja tai muita määriä, jotka johtuvat tai jotka on saatu toisen osapuolen alueelle tehdyistä sijoituksista.

3. Mitään tässä artiklassa ei pidä tulkita siten, että osapuoli ei voisi soveltaa seuraavia seikkoja koskevaa lainsäädäntöään tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla tai että osapuoli voisi soveltaa tällaista lainsäädäntöään siten, että se tarkoittaisi siirtojen peiteltyä rajoittamista:

- a) konkurssi, maksukyvyttömyys tai velkojien oikeuksien suojeleminen;
- b) arvopapereiden liikkeeseenlasku, niillä käytävä kauppa tai niiden välittäminen;
- c) rikokset;
- d) siirtoja koskevat rahoitustiedot tai kirjanpito, kun se on tarpeen lain täytäntöönpanon valvonnan tai rahoitusalan sääntelyviranomaisten avustamiseksi; ja
- e) tuomioiden noudattaminen oikeudenkäyttöasioissa.

8.14 artikla

Sijaantulo

Jos osapuoli tai osapuolen virasto suorittaa tekemänsä takauksen, takuun tai vakuutus sopimuksen mukaisen maksun sellaisen sijoituksen osalta, jonka jokin sen sijoittajista on tehnyt toisen osapuolen alueella, toinen osapuoli tunnustaa, että osapuolella tai sen virastolla on kaikissa olosuhteissa samat oikeudet kuin sijoittajalla kyseisen sijoituksen osalta. – –”

- 18 CETA-sopimuksen liitteessä 8-A, johon tämän sopimuksen 8.12 artiklan 1 kohdassa viitataan, määrätään seuraavaa:

”Osapuolet vahvistavat yhteisymmärryksensä seuraavista seikoista:

1. Pakkolunastus voi olla välitöntä tai välillistä:

- a) kyseessä on välitön pakkolunastus, kun sijoitus kansallistetaan tai muulla tavalla pakkolunastetaan suoraan siirtämällä omistusoikeus virallisesti tai takavarikoimalla; ja
- b) kyseessä on välillinen pakkolunastus, kun osapuolen toimenpiteellä tai joukolla toimenpiteitä on sama vaikutus kuin välittömällä pakkolunastuksella siten, että se merkittäväällä tavalla estää asianomaista sijoittajaa hyödyntämästä sijoituksensa perusominaisuuksia, käyttöoikeus mukaan luettuna, nauttimasta siitä ja myymästä sitä ilman, että omistusoikeus siirretään virallisesti tai takavarikoidaan.

2. Sen määrittäminen, onko osapuolen toimenpiteessä tai joukossa toimenpiteitä tietyssä tilanteessa kyse välillisestä pakkolunastuksesta, edellyttää tapauskohtaista ja tosiasioihin perustuvaa selvitystä, jossa otetaan huomioon muun muassa seuraavat seikat:

- a) toimenpiteen tai toimenpiteiden joukon taloudellinen vaikutus, vaikkakaan se, että toimenpiteellä tai joukolla toimenpiteitä on haitallinen vaikutus sijoituksen taloudelliseen arvoon, ei yksinään tarkoita, että kyseessä on välillinen pakkolunastus;
- b) osapuolen toimenpiteen tai toimenpiteiden joukon kesto;
- c) se, missä määrin toimenpide tai joukko toimenpiteitä vaikuttaa haitallisesti sijoitukseen perustuviin selkeisiin ja kohtuullisiin odotuksiin; ja
- d) toimenpiteen tai toimenpiteiden joukon luonne, erityisesti niiden tavoite, laajuus ja tarkoitus.

3. Selkeyden vuoksi todetaan, että osapuolen ei-syrjivät toimenpiteet, jo[t]ka on suunniteltu ja toteutettu oikeutettujen julkisten politiikan tavoitteiden kuten terveyden, turvallisuuden tai ympäristön suojaamiseksi, eivät muodosta välillistä pakkolunastusta, lukuun ottamatta niitä harvinaisia tapauksia, joissa toimenpiteen tai toimenpiteiden joukon vaikutus on tavoitteeseen nähden niin voimakas, että se vaikuttaa ilmeisen kohtuuttomalta.”

19 CETA-sopimuksen 1.1 artiklassa määrätään, että ”jollei toisin määrätä, tässä sopimuksessa” ilmaisulla ”toimenpide” tarkoitetaan sitä, että siihen kuuluvat ”osapuolen lait, asetukset, säännöt, menettelyt, päätökset, hallinnolliset toimet, vaatimukset, käytännöt tai muussa muodossa olevat toimenpiteet”.

20 CETA-sopimuksen 8.2 artiklassa täsmennetään seuraavaa:

”1. [Kahdeksatta] lukua sovelletaan toimenpiteeseen, jonka osapuoli on ottanut käyttöön tai pitänyt voimassa alueellaan ja joka koskee

a) toisen osapuolen sijoittajaa;

b) tämän sopimuksen piiriin kuuluvaa sijoitusta; – –

– –

4. [Kanteita voidaan esittää F jaksossa] vahvistettuja menettelyitä noudattaen. – – C jakson mukaiset kanteet, jotka koskevat tämän sopimuksen piiriin kuuluvan sijoituksen tekemistä tai hankkimista, eivät kuulu F jakson soveltamisalaan. D jaksoa sovelletaan ainoastaan tämän sopimuksen piiriin kuuluvaan sijoitukseen ja sijoittajiin niiden tämän sopimuksen piiriin kuuluvan sijoituksen osalta.

– –”

D Sovellettava oikeus

21 CETA-sopimuksen 8.31 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Tehdessään päätöstä tämän jakson nojalla muodostettu tuomioistuin tulkitsee tätä sopimusta valtiosopimusoikeutta koskevan [23.5.1969 tehdyn] Wienin yleissopimuksen [(Yhdistyneiden kansakuntien sopimuskokoelma, nide 1155, s. 331; jäljempänä Wienin yleissopimus)] ja osapuolten välillä sovellettavien muiden kansainvälisen oikeuden sääntöjen ja periaatteiden mukaisesti.

2. Tuomioistuimen toimivaltaan ei kuulu sellaisen toimenpiteen laillisuuden määrittäminen, jonka väitetään rikkovan tätä sopimusta, osapuolen kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Selkeyden vuoksi todetaan, että tuomioistuin voi tarkastellessaan toimenpiteen yhteensopivuutta tämän sopimuksen kanssa ottaa soveltuvin osin huomioon tosiseikkana osapuolen kansallisen lainsäädännön. Toimiessaan näin tuomioistuimen on seurattava kyseisen osapuolen tuomioistuimissa vallitsevaa kansallisen lainsäädännön tulkintaa, eikä mikään tuomioistuimen kansalliselle lainsäädännölle antama merkitys sido kyseisen osapuolen tuomioistuinta tai viranomaisia.

3. Jos esiin nousee vakavaa huolta sijoitukseen mahdollisesti vaikuttavista tulkintakysymyksistä, palveluita ja sijoituksia käsittelevä komitea voi – – suositella CETA-sekakomitealle tämän sopimuksen tulkintojen antamista. CETA-sekakomitean antama tulkinta sitoo tämän jakson nojalla perustettua tuomioistuinta. CETA-sekakomitea voi päättää, että tulkinta on sitova määräpäivästä alkaen.”

22 CETA-sopimuksen 8.28 artiklan 2 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Muutoksenhakutuomioistuin voi pitää voimassa tuomioistuimen välitystuomion, muuttaa sitä tai kumota sen seuraavin perustein:

- a) sovellettavan lainsäädännön soveltamis- tai tulkintavirheet;
- b) selkeät virheet tosiseikkojen arvioinnissa, mukaan luettuna sovellettavan kansallisen lainsäädännön arviointi;
- c) [valtioiden ja toisten valtioiden kansalaisten välisten sijoituksia koskevien riitaisuuksien ratkaisemisesta tehdyn Washingtonissa 18.3.1965 allekirjoitetun yleissopimuksen, jäljempänä ICSID-yleissopimus] 52 artiklan 1 kohdan a–e alakohdassa esitetyt perusteet siinä määrin kuin ne eivät kuulu a ja b alakohtien piiriin.”

E Prosessuaaliset säännöt

23 CETA-sopimuksen 8.23 artiklan 1 ja 2 kohdassa määrätään seuraavaa:

”1. Jos riitaan ei ole saatu ratkaisua neuvotteluilla, kanteen voi tämän jakson mukaisesti jättää

- a) osapuolen sijoittaja omasta puolestaan; tai
- b) osapuolen sijoittaja suoraan tai epäsuorasti omistamansa tai määräysvallassaan pitämänsä paikallisesti sijoittautuneen yrityksen puolesta.

2. Kanne voidaan esittää seuraavien sääntöjen mukaisesti:

- a) ICSID-yleissopimus ja välimiesmenettelyn työjärjestys;
- b) ICSID:in täydentävät säännöt, jos a alakohdan mukaisen käsittelyn edellytykset eivät toteudu;
- c) [Yhdistyneiden kansakuntien kansainvälisen kauppaoikeuden toimikunnan] välimiesmenettelysäännöt; tai
- d) muut riitaosapuolten sopimat säännöt.”

24 Kyseisessä 8.23 artiklassa mainitulla ilmauksella ”paikallisesti sijoittautunut yritys” tarkoitetaan CETA-sopimuksen 8.1 artiklan mukaan ”vastaajan lainsäädännön mukaisesti perustettua tai muulla tavoin järjestettyä oikeushenkilöä, joka on toisen osapuolen sijoittajan suorassa tai epäsuorassa omistuksessa tai määräysvallassa”.

25 Siltä osin kuin kyse on mainitun 8.23 artiklan nojalla ensin käytävistä neuvotteluista, 8.19 artiklan 2 ja 3 kohdassa määrätään seuraavaa:

”2. Elleivät riitaosapuolet toisin sovi, neuvottelut järjestetään

- a) Ottawassa, jos kohteena ovat Kanadan toimenpiteet;
- b) Brysselissä, jos kohteena ovat – – unionin toimenpiteet; tai
- c) – – unionin jäsenvaltion pääkaupungissa, jos kohteena ovat yksinomaan kyseisen jäsenvaltion toimenpiteet.

3. Riitaosapuolet voivat järjestää neuvotteluja videokokouksena tai tarvittaessa muilla keinoilla, esimerkiksi silloin kun sijoittaja on pieni tai keskikokoinen yritys.”

26 Lisäksi CETA-sopimuksen 8.22 artiklassa täsmennetään seuraavaa:

”1. Sijoittaja voi esittää kanteen 8.23 artiklan nojalla ainoastaan, jos sijoittaja

- a) toimittaa vastaajalle kanteen esittämisen yhteydessä suostumuksensa riidan ratkaisuun [CETA-]tuomioistuimessa tässä jaksossa vahvistettujen menettelyiden mukaisesti;
- b) antaa vähintään 180 päivän kuluu neuvottelupyynnön toimittamisesta ja, tapauksen mukaan, vähintään 90 päivän kuluu siitä, kun ilmoitus vastaajan määrittämistä koskevasta pyynnöstä on toimitettu;
- c) on täyttänyt vastaajan määrittämispyyntöä koskevan ilmoituksen vaatimukset;
- d) on täyttänyt neuvottelupyyntöön liittyvät vaatimukset;
- e) ei kanteessaan nimeä sellaista toimenpidettä, jota ei ollut nimetty sen neuvottelupyynnössä;
- f) peruuttaa tai lopettaa kaikki tuomioistuimessa käynnissä olevat kansallisen tai kansainvälisen oikeuden alaiset menettelyt toimenpiteen osalta, jonka väitetään olevan kanteessa tarkoitettu rikkominen; ja
- g) luopuu oikeudestaan panna vireille tuomioistuimessa kansallisen tai kansainvälisen oikeuden alainen menettely toimenpiteen osalta, jonka väitetään olevan kanteessa tarkoitettu rikkominen.

--

5. Edellä olevan 1 kohdan g alakohdan tai 2 kohdan mukaista luopumista ei enää sovelleta,

- a) jos [CETA-]tuomioistuin hylkää kanteen sillä perusteella, että se ei täytä 1 tai 2 kohdan vaatimuksia, tai muista menettelyyn tai toimivaltaan kuuluvista syistä;
- b) jos [CETA-]tuomioistuin hylkää kanteen 8.32 tai 8.33 artiklan mukaisesti; tai
- c) jos sijoittaja peruuttaa kanteensa -- 12 kuukauden kuluessa [CETA-]tuomioistuimen jaoston perustamisesta.”

27 CETA-sopimuksen 8.32 ja 8.33 artiklassa, joihin tämän sopimuksen 8.22 artiklan 5 kohdan b alakohdassa viitataan, ovat kyseessä ”ilmeisen perusteettomat kanteet” ja ”oikeudellisesti perusteettomat kanteet”, ja nämä viimeksi mainitut määritellään kanteiksi, ”jo[i]sta [ei voida] antaa kantajan eduksi välitystuomio[ta] --, vaikka kanteessa esitettyjen seikkojen oletettaisiin olevan totta”. Mainituissa artikloissa määrätään, että CETA-tuomioistuimen asiana on tutkia esikysymyksenä, onko kanteen hylättävä ilmeisen perusteettomana tai oikeudellisesti perusteettomana, jos vastaaja on esittänyt tällaisen vastalauseen.

28 CETA-sopimuksen 8.25 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Vastaaja suostuu riidan ratkaisuun tuomioistuimessa tässä jaksossa vahvistettujen menettelyiden mukaisesti.”

29 CETA-sopimuksen 8.27 artiklan 6, 7 ja 9 kohdassa määrätään seuraavaa:

”6. Tuomioistuin käsittelee asioita jaostoissa, jotka koostuvat kolmesta tuomioistuimen jäsenestä, joista yhden on oltava – – unionin jäsenvaltion kansalainen, yhden Kanadan kansalainen ja yhden jonkin kolmannen maan kansalainen. Jaoston puheenjohtajana toimii se tuomioistuimen jäsen, joka on kolmannen maan kansalainen.

7. Tuomioistuimen puheenjohtajan on 90 päivän kuluessa 8.23 artiklan mukaisen kanteen jättämisestä nimitettävä vuorotteluperiaatteen mukaisesti ne tuomioistuimen jäsenet, jotka muodostavat kyseistä asiaa käsittelevän jaoston, ja varmistettava, että jaostojen kokoonpano on sattumanvarainen eikä ennakoitavissa, ja annettava kaikille tuomioistuimen jäsenille tasavertaiset mahdollisuudet toimia.

--

9. Sen estämättä, mitä 6 kohdassa määrätään, riitaosapuolet voivat sopia, että asiaa käsittelee yksi ainoa tuomioistuimen jäsen, joka nimetään sattumanvaraisesti kolmannen maan kansalaisista. Vastaajan on tarkasteltava myötämielisesti tällaista pyyntöä, jonka mukaan asiaa käsittelee yksi ainoa tuomioistuimen jäsen, erityisesti jos kantaja on pieni tai keskisuuri yritys tai vaadittava korvaus tai hyvitys on suhteellisen pieni. Tällainen pyyntö on esitettävä ennen tuomioistuimen jaoston muodostamista.”

30 CETA-sopimuksen 8.28 artiklan 5, 7 ja 9 kohdassa määrätään seuraavaa:

”5. Muutoksenhaun käsittelyä varten perustettava muutoksenhakutuomioistuimen jaosto muodostuu kolmesta sattumanvaraisesti valitusta muutoksenhakutuomioistuimen jäsenestä.

--

7. CETA-sekakomitea tekee viipymättä päätöksen, jossa vahvistetaan seuraavat muutoksenhakutuomioistuimen toimintaa koskevat – – seikat:

--

b) muutoksenhaun vireillepanoa ja käsittelyä koskevat menettelyt – –;

--

9. Kun 7 kohdassa tarkoitettu päätös on hyväksytty,

a) riitaosapuoli voi hakea muutoksenhakutuomioistuimelta muutosta tämän jakson nojalla tehtyyn välitystuomioon 90 päivän kuluessa sen antamisesta;

--

c) 8.39 artiklan mukaisesti annettua välitystuomiota ei pidetä lopullisena eikä välitystuomion täytäntöönpanoa koskevia toimia voida toteuttaa, ennen kuin

i) on kulunut 90 päivää siitä, kun tuomioistuin antoi välitystuomion eikä muutoksenhakua ole pantu vireille;

ii) vireillepantu muutoksenhaku on hylätty tai peruutettu; tai

iii) muutoksenhakutuomioistuimen antamasta välitystuomiosta on kulunut 90 päivää eikä muutoksenhakutuomioistuin ole palauttanut asiaa tuomioistuimelle;

d) muutoksenhakutuomioistuimen lopullinen välitystuomio on katsottava lopulliseksi välitystuomioksi 8.41 artiklan soveltamista varten; ja

--”

31 CETA-sopimuksen 8.39 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Jos tuomioistuin antaa lopullisen välitystuomion, joka kohdistuu vastaajaan, se voi yhdessä tai erikseen määrätä ainoastaan

- a) rahallisia korvauksia mahdollisesti sovellettavine korkoineen;
- b) omaisuuden palauttamisen, jossa tapauksessa välitystuomiossa on määrättävä, että vastaaja voi palauttamisen sijaan maksaa rahallisia korvauksia, jotka vastaavat omaisuuden markkina-arvoa -- ja mahdollista soveltuvaa korkoa --.

2. Ellei 1 ja 5 kohdasta muuta johdu, jos kanne on esitetty 8.23 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla,

- a) rahallisesta vahingonkorvauksesta ja mahdollisesti sovellettavasta korosta koostuvassa välitystuomiossa on määrättävä, että summa maksetaan paikallisesti sijoittautuneelle yritykselle;
- b) omaisuuden palauttamisesta koostuvassa välitystuomiossa on määrättävä, että omaisuus palautetaan paikallisesti sijoittautuneelle yritykselle;

--

3. Rahallinen korvaus ei saa olla suurempi kuin -- koitunut tappio --.

4. Tuomioistuin ei määrää rankaisevaa vahingonkorvausta.

5. Tuomioistuin määrää menettelyn kustannukset hävinneen riitaosapuolen maksettaviksi. Poikkeuksellisissa olosuhteissa tuomioistuin jakaa kustannukset riitaosapuolten kesken, jos se katsoo, että jakaminen on asianmukaista kanteeseen liittyvissä olosuhteissa. Muut kohtuulliset kustannukset, myös oikeudellinen edustus ja oikeusapu, ovat hävinneen riitaosapuolen vastuulla, ellei tuomioistuin määrää, että tällainen kustannusten jako on kohtuutonta tapaukseen liittyvissä olosuhteissa. Jos vain jotkin osat kanteesta ovat olleet menestyksellisiä, kustannukset on jaettava suhteessa kanteen menestyksellisten osien määrään tai laajuuteen.

6. CETA-sekakomitean on harkittava lisäsääntöjä, joilla pyritään pienentämään kantajina oleville luonnollisille henkilöille tai pienille ja keskiuurille yrityksille koituvaa taloudellista taakkaa. Tällaisissa täydentävissä säännöissä voidaan ottaa huomioon muun muassa tällaisten kantajien taloudelliset resurssit sekä haetun korvauksen määrä.

7. -- Tuomioistuimen on annettava lopullinen välitystuomio 24 kuukauden kuluessa kanteen esittämisestä 8.23 artiklan mukaisesti. Jos tuomioistuin tarvitsee lisäaikaa lopullisen välitystuomion antamiseen, sen on ilmoitettava riitaosapuolille viivästyksen syyt.”

32 CETA-sopimuksen 8.41 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Tämän jakson nojalla annettu välitystuomio sitoo riitaosapuolia kyseisen asian osalta.

2. -- riitaosapuolen on välittömästi tunnustettava välitystuomio ja noudatettava sitä.

--

4. Välitystuomion täytäntöönpanoon sovelletaan voimassaolevaa lainsäädäntöä, joka koskee tuomioita ja välitystuomioita paikassa, jossa täytäntöönpanoa haetaan.

--”

F Suunnitellun tuomioistuimen ja suunnitellun muutoksenhakutuomioistuimen jäsenet

33 CETA-sopimuksen 8.27 artiklan 2–5 ja 12–16 kohdassa määrätään seuraavaa:

”2. CETA-sekakomitea nimittää tämän sopimuksen tultua voimaan tuomioistuimen viisitoista jäsentä. Viiden tuomioistuimen jäsenen on oltava -- unionin jäsenvaltioiden kansalaisia, viiden jäsenen Kanadan kansalaisia ja viiden jäsenen kolmansien maiden kansalaisia.

3. CETA-sekakomitea voi päättää tuomioistuimen jäsenten määrän kasvattamisesta tai pienentämisestä kolmen monikertoina. Lisänimitykset on tehtävä 2 kohdassa vahvistetulta pohjalta.

4. Tuomioistuimen jäsenillä on oltava omassa maassaan oikeusvirkaan nimittämisen edellyttämä pätevyys tai [heidän on] oltava lakimiehiä, joilla on tunnustettu pätevyys. Heillä on oltava toteen näytettyä asiantuntemusta kansainvälisen julkisoikeuden alalla. On toivottavaa, että heillä on asiantuntemusta erityisesti kansainvälisen investointioikeuden, kansainvälisen kauppaoikeuden ja kansainvälisistä sijoituksista tai kansainvälisistä kauppasopimuksista johtuvien riitojen ratkaisemisen alalla.

5. Tämän jakson mukaisesti nimitetyt tuomioistuimen jäsenet nimitetään viiden vuoden kaudeksi, joka voidaan uusida kerran. Välittömästi tämän sopimuksen jälkeen nimitetyistä viidestätoista henkilöstä valitaan arvalla seitsemän, joiden toimikausi pidennetään kuuteen vuoteen. Jäsenten paikat täytetään sitä mukaa kuin ne vapautuvat. --

--

12. Jotta varmistetaan, että tuomioistuimen jäsenet ovat käytettävissä, heille maksetaan kuukausittain CETA-sekakomitean vahvistama varausmaksu.

13. Kumpikin osapuoli maksaa tasapuolisesti 12 kohdassa tarkoitettut maksut --.

14. Ellei CETA-sekakomitea tee päätöstä 15 kohdan mukaisesti, asian käsittelemiseksi perustetun tuomioistuimen jaoston maksujen ja kuluja määrä, lukuun ottamatta 12 kohdassa tarkoitettuja maksuja ja kuluja, määritetään kanteen jättämispäivänä voimassa olevien ICSID-yleissopimuksen hallinnollisten ja rahoitussääntöjen 14 säännön 1 kohdan mukaisesti, ja tuomioistuin jakaa sen riitaosapuolten kesken 8.39 artiklan 5 kohdan mukaisesti.

15. CETA-sekakomitea voi päätöksellään muuttaa varausmaksun sekä muut maksut ja kulut säännölliseksi palkaksi ja päättää siihen sovellettavista säännöistä ja edellytyksistä.

16. ICSID:in sihteeristö toimii tuomioistuimen sihteeristönä ja tarjoaa sille asianmukaista tukea.”

34 CETA-sopimuksen 8.28 artiklan 3, 4 ja 7 kohdassa määrätään seuraavaa:

”3. Muutoksenhakutuomioistuimen jäsenet nimitetään CETA-sekakomitean päätöksellä samaan aikaan, kun CETA-sekakomitea tekee 7 kohdassa tarkoitettun päätöksen.

4. Muutoksenhakutuomioistuimen jäsenten on täytettävä 8.27 artiklan 4 kohdassa vahvistetut vaatimukset ja oltava 8.30 artiklan vaatimusten mukaisia.

--

7. CETA-sekakomitea tekee viipymättä päätöksen, jossa vahvistetaan seuraavat muutoksenhakutuomioistuimen toimintaa koskevat hallinnolliset ja organisatoriset seikat:

--

- c) menettelyt paikkojen täyttämiseksi muutoksenhakutuomioistuimessa ja asian käsittelyä varten perustettavassa muutoksenhakutuomioistuimen jaostossa;
- d) muutoksenhakutuomioistuimen jäsenille maksettava korvaus;
- e) muutoksenhaun kustannuksiin liittyvät määräykset;
- f) muutoksenhakutuomioistuimen jäsenten lukumäärä; --

--”

35 CETA-sopimuksen 8.30 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Tuomioistuimen jäsenten on oltava riippumattomia. Heillä ei saa olla sidoksia mihinkään hallitukseen. He eivät saa ottaa vastaan ohjeita miltään organisaatiolta tai hallitukselta kysymyksissä, jotka liittyvät riitaan. He eivät saa osallistua minkään sellaisen riidan tarkasteluun, jossa voisi syntyä suora tai epäsuora eturistiriita. Heidän on oltava eturistiriidoista kansainvälisessä välimiesoikeustoiminnassa annettujen asianajajien kansainvälisen liiton ohjeiden (International Bar Association Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration[, jotka kyseisen liiton neuvosto hyväksyi 22.5.2004; jäljempänä IBA:n ohjeet]) tai muiden 8.44 artiklan 2 kohdan nojalla hyväksytyjen täydentävien sääntöjen mukaisia. Lisäksi tuomioistuimen jäsenten on nimittämisenä jälkeen pidättäydyttävä toimimasta neuvonantajana tai osapuolen nimittämänä asiantuntijana tai todistajana missään avoimessa tai uudessa sijoitusriidassa, joka kuuluu tämän tai jonkin muun kansainvälisen sopimuksen piiriin.

--

4. Tuomioistuimen puheenjohtajan perustellusta suosituksesta tai yhteisestä aloitteestaan osapuolet voivat CETA-sekakomitean päätöksellä poistaa tuomioistuimen jäsenen, jos hänen käytöksensä ei ole yhdenmukaista 1 kohdassa vahvistettujen velvollisuuksien kanssa eikä kyseisen jäsenen jäsenyyden jatkuminen tuomioistuimessa ole mahdollista.”

36 Kyseisen 8.30 artiklan 1 kohdan toiseen virkkeeseen on liitetty alaviite, jonka mukaan ”selkeyden vuoksi todetaan, että se, että henkilö saa korvausta hallitukselta[,], ei sinällään tee kyseisestä henkilöstä valintakelvotonta”.

G Sekakomitea sekä palveluita ja sijoituksia käsittelevä komitea

37 CETA-sopimuksen 26.1 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Osapuolet perustavat CETA-sekakomitean, johon kuuluu -- unionin ja Kanadan edustajia. CETA-sekakomitean puheenjohtajina toimivat yhdessä Kanadan ulkomaankauppaministeri ja kauppapolitiikasta vastaava Euroopan komission jäsen tai heidän nimeämänsä henkilöt.

--

3. CETA-sekakomitea on vastuussa kaikista osapuolten välistä kauppaa ja sijoituksia koskevista kysymyksistä sekä tämän sopimuksen täytäntöönpanosta ja soveltamisesta. --

4. CETA-sekakomitea

--

e) tekee 26.3 artiklassa tarkoitetut päätökset; --

--

5. CETA-sekakomitea voi

--

e) antaa tämän sopimuksen määräysten tulkintoja, jotka sitovat kahdeksannen luvun F jakson (Sijoittajien ja valtioiden välisten sijoitusriitojen ratkaiseminen) ja kahdennenkymmenennenyhdeksannen luvun (Riitojenratkaisu) nojalla perustettuja tuomioistuimia;

--”

38 CETA-sopimuksen 26.3 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Tässä sopimuksessa vahvistettujen tavoitteiden saavuttamiseksi CETA-sekakomitea käyttää päätösvaltaa kaikissa kysymyksissä, joista tässä sopimuksessa niin määrätään.

2. CETA-sekakomitean päätökset sitovat osapuolia --.

3. CETA-sekakomitea tekee päätöksensä ja antaa suosituksensa yhteisellä suostumuksella.”

39 CETA-sopimuksen 8.44 artiklan 2 kohdassa määrätään seuraavaa:

”2. Palveluita ja sijoituksia käsittelevä komitea hyväksyy osapuolten suostumuksella ja täytettyään omat sisäiset vaatimuksensa ja menettelynsä tuomioistuimen jäsenten käytännesäännöt, joita sovelletaan tähän lukuun liittyvissä riidoissa ja joilla voidaan korvata sovellettavat säännöt tai täydentää niitä ja joissa voidaan käsitellä muiden muassa seuraavia:

a) ilmoittamisvelvollisuudet;

b) tuomioistuimen jäsenten riippumattomuus ja puolueettomuus; ja

c) luottamuksellisuus.

Osapuolet pyrkivät parhaan kykynsä mukaan varmistamaan, että nämä käytännesäännöt hyväksytään viimeistään, tapauksen mukaan, tämän sopimuksen väliaikaisen soveltamisen ensimmäisenä päivänä tai tämän sopimuksen tullessa voimaan ja joka tapauksessa viimeistään kahden vuoden kuluttua tällaisesta päivästä.”

H CETA-sopimuksella ei ole välitöntä oikeusvaikutusta tämän sopimuksen osapuolten oikeusjärjestyksessä

40 CETA-sopimuksen 30.6 artiklan 1 kohdassa määrätään, että ”minkään tässä sopimuksessa ei pidä tulkita -- sallivan sitä, että tähän sopimukseen vedotaan suoraan osapuolten omissa oikeusjärjestelmissä”.

I Yhteinen tulkitseva väline ja lausuma nro 36

- 41 CETA-sopimuksen 30.1 artiklassa määrätään, että ”tämän sopimuksen pöytäkirjat, liitteet, julistukset, yhteiset julistukset, yhteisymmärrykset ja alaviitteet ovat erottamaton osa tätä sopimusta”.
- 42 CETA-sopimuksen allekirjoituksen yhteydessä unioni ja sen jäsenvaltiot sekä Kanada esittivät yhteisen tulkitsevan välineen (EUVL 2017, L 11, s. 3; jäljempänä yhteinen tulkitseva väline), jonka 1 kohdan b ja d alakohdassa todetaan seuraavaa:
- ”b) CETA[-sopimus] merkitsee Kanadan sekä – – unionin ja sen jäsenvaltioiden yhteistä sitoutumista vapaaseen ja reiluun kauppaan aktiivisessa ja tulevaisuuteen suuntautuvassa yhteiskunnassa. – –
- –
- d) – – unioni ja sen jäsenvaltiot sekä Kanada pystyvät näin ollen edelleen saavuttamaan demokraattisten instituutioidensa asettamat lainmukaiset yhteiskuntapolitiikan tavoitteet, jotka koskevat muun muassa kansanterveyttä, sosiaalipalveluja, julkista koulutusta, turvallisuutta, ympäristöä, julkista moraalialia, yksityisyyttä ja tietosuojaa sekä kulttuurisen monimuotoisuuden edistämistä ja suojelua. CETA[-sopimus] ei myöskään laske elintarviketurvallisuutta, tuoteturvallisuutta, kuluttajansuojaa, terveyttä, ympäristöä tai työsuojelua koskevien standardien ja määräysten tasoa. Maahantuotujen tavaroiden, palveluntarjoajien ja sijoittajien on edelleen noudatettava kotimaisia vaatimuksia, mukaan lukien säännöt ja määräykset. – –”
- 43 Kyseisen välineen 2 kohdassa todetaan seuraavaa:
- ”CETA[-sopimuksessa] säilytetään – – unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Kanadan oikeus hyväksyä ja soveltaa omia lakejaan ja asetuksiaan, joilla säännellään taloudellista toimintaa yleisen edun nimissä, saavuttaakseen lainmukaisia yhteiskuntapolitiikan tavoitteita, jotka koskevat muun muassa kansanterveyden suojelua ja edistämistä, sosiaalipalveluja, julkista koulutusta, turvallisuutta, ympäristöä, julkista moraalialia, sosiaalista suojelua tai kuluttajansuojaa, yksityisyyttä ja tietosuojaa sekä kulttuurisen monimuotoisuuden edistämistä ja suojelua.”
- 44 Välineen 6 kohdassa todetaan seuraavaa:
- ”a) CETA[-sopimus] sisältää nykyaikaisia investointisääntöjä, joissa säilytetään valtioiden oikeus harjoittaa sääntelyä yleisen edun nimissä, myös silloin kun tällainen sääntely vaikuttaa ulkomaiseen investointiin, samalla kun siinä varmistetaan investointien korkeatasoinen suoja ja mahdollistetaan oikeudenmukainen ja läpinäkyvä riidanratkaisu. CETA[-sopimus] ei johda siihen, että ulkomaisia sijoittajia kohdeltaisiin suotuisammin kuin kotimaisia sijoittajia. CETA[-sopimus] ei anna etuoikeutta vedota sopimuksella perustettuun investointituomioistuinjärjestelmään. Sijoittajat voivat sen sijaan hakea käytettävissä olevia muutoksenhakumenettelyjä kansallisissa tuomioistuimissa.
- b) CETA[-sopimuksessa] täsmennetään, että valtiot voivat muuttaa lakejaan riippumatta siitä, onko tällä mahdollisesti kielteinen vaikutus investointiin tai sijoittajan voitto-odotuksiin. – –
- –
- d) CETA[-sopimus] edellyttää tosiasiallista taloudellista yhteyttä Kanadan tai – – unionin talouksien kanssa, jotta yritys voi hyötyä sopimuksesta, ja siinä estetään se, että muiden maiden sijoittajien Kanadaan tai – – unioniin perustamat pöytälaatikkoyhtiöt voisivat nostaa kanteita Kanadaa tai – – unionia ja sen jäsenvaltioita vastaan. – –

- e) Jotta voidaan varmistaa, että tuomioistuimet noudattavat kaikissa olosuhteissa sopimuksessa esitettyä osapuolten aikomusta, CETA[-sopimus] sisältää määräyksiä osapuolten mahdollisuudesta esittää sitovia tulkitsevia huomautuksia. Kanada sekä – – unioni ja sen jäsenvaltiot ovat sitoutuneet käyttämään näitä määräyksiä välttääkseen ja korjatakseen CETA[-sopimuksen] mahdolliset väärintulkitsemiset tuomioistuimissa.
- f) CETA[-sopimuksessa] on siirrytty yksiselitteisesti pois investointeja koskevan riidanratkaisun perinteisestä lähestymistavasta, ja siinä otetaan käyttöön riippumattomat, puolueettomat ja pysyvät investointituomioistuimet. Nämä tuomioistuimet perustuvat – – unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Kanadan ja Kansainvälisen tuomioistuimen ja Euroopan [ihmisoikeustuomioistuimen] kaltaisten kansainvälisten tuomioistuinten edustamiin julkisten oikeusjärjestelmien periaatteisiin. Tuomioistuinten jäsenet ovat maissaan tuomarinvirkaan päteviä henkilöitä, ja – – unioni ja Kanada nimittävät heidät määrääjäksi. Kunkin asian käsittelee kolme sattumanvaraisesti valittua jäsentä. Näille henkilöille on määrätty tiukat eettiset säännöt heidän riippumattomuutensa ja puolueettomuutensa varmistamiseksi sekä eturistiriitojen, esteellisyyden ja esteellisyyden vaikutelman välttämiseksi. – – unioni ja sen jäsenvaltiot sekä Kanada ovat sopineet jatkavansa välittömästi tuomioistuinten jäsenten puolueettomuuden varmistamiseen tähtäävien käytännesääntöjen, jäsenten palkkausmenettelyjen ja palkkatason sekä valintaprosessin käsittelyä. Yhteisenä tavoitteena on saattaa tarkastelu päätökseen CETA[-sopimuksen] voimaantuloon mennessä.
- g) CETA[-sopimus] on ensimmäinen sopimus, johon sisältyy muutoksenhakumekanismi, jolla voidaan korjata virheet ja varmistaa – – tuomioistuimen päätösten johdonmukaisuus.
- h) Kanada sekä – – unioni ja sen jäsenvaltiot ovat sitoutuneet seuraamaan kaikkien näiden investointisääntöjen toimintaa, puuttumaan oikea-aikaisesti mahdollisesti ilmeneviin puutteisiin ja tarkastelemaan tapoja, joilla voidaan jatkuvasti parantaa niiden toimintaa.
- i) Näin ollen CETA[-sopimus] merkitsee tärkeää ja perinpohjaista muutosta investointisääntöihin ja riidanratkaisumenettelyyn. Sillä luodaan perusta monenvälisille pyrkimyksille kehittää tätä investointeja koskevan riidanratkaisun uutta lähestymistapaa kohti monenvälisen investointituomioistuimen luomista. EU:n ja Kanadan tavoitteena on monenvälisen investointituomioistuimen luominen pikaisesti. Se olisi perustettava heti, kun tarvittava kriittinen massa osallistujia on saavutettu, ja sen olisi välittömästi korvattava CETA[-sopimuksen] järjestelmän kaltaiset kahdenväliset järjestelmät. Kaikkien niiden maiden, jotka hyväksyvät tuomioistuimen peruseriaatteen, olisi voitava liittyä monenväliseen investointituomioistuimeen.”

45 Lisäksi lausumassa nro 36 todetaan seuraavaa:

”[CETA-sopimuksella] pyritään tärkeään uudistukseen riidanratkaisussa investointien alalla. Perustana ovat – – unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Kanadan oikeusjärjestelmien yhteiset periaatteet, kuten myös – – unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Kanadan tunnustamien kansainvälisten tuomioistuinten periaatteet. – –

Koska nämä [kyseisiä riitoja koskevat] määräykset eivät kuulu CETA[-sopimuksen] väliaikaisen soveltamisen piiriin, Euroopan komissio ja neuvosto vahvistavat, että ne eivät tule voimaan ennen kuin kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet CETA[-sopimuksen] omien perustuslaillisten prosessiensa mukaisesti.

Komissio sitoutuu jatkamaan riitojenratkaisumenettelyn (investointituomioistuin) tarkistamista viipymättä ja riittävän ajoissa, jotta jäsenvaltiot voivat tarkastella sitä ratifiointiprosesseissaan seuraavien periaatteiden mukaisesti:

Tuomioistuimen ja muutoksenhakutuomioistuimen kaikkien tuomareiden valinta tapahtuu EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden tarkassa valvonnassa tavoitteena taata tuomarien riippumattomuus ja puolueettomuus sekä mahdollisimman hyvä pätevyys. Erityisesti eurooppalaisten tuomarien valinnassa on huolehdittava myös siitä, että eurooppalaisen oikeusperinnön rikkaus on edustettuna etenkin vastaisuudessa. Tämän seurauksena:

- Jäsenvaltiot nimeävät ehdokkaat eurooppalaisiksi tuomareiksi, ja jäsenvaltiot osallistuvat myös ehdokkaiden arviointiin.
- Tämän vaikuttamatta muihin CETA[-sopimuksen] 8.27 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuihin ehtoihin jäsenvaltiot nimeävät ehdokkaita, jotka täyttävät SEUT 253 artiklan 1 kohdassa tarkoitettut kriteerit.
- Komissio varmistaa jäsenvaltioita ja Kanadaa kuullen, että myös näiden tuomioistuimien muiden tuomarin virkaan ehdolla olevien arvioinnissa noudatetaan tarkkuutta.
- – unioni ja Kanada maksavat tuomareiden palkat pysyvästi. Vähitellen olisi siirryttävä kokopäiväisesti palkattuihin tuomareihin.

Tuomioistuimien jäsenten eettiset vaatimukset, joista on jo määrätty CETA[-sopimuksessa], laaditaan yksityiskohtaisesti ja mahdollisimman pian, jotta jäsenvaltiot voivat tarkastella niitä ratifiointiprosesseissaan, ja ne kootaan pakollisiksi ja sitoviksi käytäntösäännöiksi (joista myös on jo määrätty CETA[-sopimuksessa]). – –

– – [Pienten ja keskisuurten] yritysten ja yksityishenkilöiden mahdollisuutta [päästä] tähän uuteen [tuomioistuimeen] parannetaan ja helpotetaan. Tätä varten:

- [CETA-sekakomiteassa] hyväksyttäviä lisäsääntöjä, joista määrätään CETA-sopimuksen 8.39 artiklan 6 kohdassa ja joiden tavoitteena on pienentää kantajina oleville luonnollisille henkilöille ja pienille ja keskisuurille yrityksille koituvaa taloudellista taakkaa, tutkitaan, jotta kyseiset lisäsäännöt voidaan hyväksyä mahdollisimman pian.
- Erillään [CETA-sekakomiteassa] käytäviä keskusteluja koskevasta kysymyksestä komissio ehdottaa riittäviä toimenpiteitä, jotka koskevat pienten ja keskisuurten yritysten kyseisessä tuomioistuim[e]ssa nostamien kanteiden julkista (yhteis)rahoitusta sekä teknisen avun antamista.

– –”

III Yhteenveto Belgian kuningaskunnan esittämistä pohdinnoista

A Pohdinnat suunnitellun ISDS-menettelyn yhteensopivuudesta unionin oikeusjärjestyksen itsenäisyyden kanssa

- ⁴⁶ Belgian kuningaskunta muistuttaa, että unionin tuomioistuin vahvisti 18.12.2014 antamansa lausunnon 2/13 (Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen) (EU:C:2014:2454) 246 kohdassa periaatteen, ”jonka mukaan unionin tuomioistuimella on yksinomainen toimivalta tulkita lopullisesti unionin oikeutta”.

- 47 Belgian kuningaskunnan mielestä tällaisen yksinomaisen toimivallan kunnioittaminen on tarpeen unionin oikeusjärjestyksen itsenäisyyden varmistamiseksi. Se muistuttaa tältä osin, että unionin tuomioistuin katsoi 8.3.2011 antamassaan lausunnossa 1/09 (Sopimus yhdistetyn patenttioikeudenkäyntijärjestelmän perustamisesta) (EU:C:2011:123), että unionin oikeusjärjestyksen itsenäisyyden kanssa ei ole sopusoinnussa se, että unionia sitovalla sopimuksella perustettu kansainvälinen tuomioistuin voi joutua tulkitsemaan ja soveltamaan paitsi kyseisen sopimuksen määräyksiä myös unionin primaarioikeuden määräyksiä tai johdetun oikeuden säännöksiä, unionin oikeuden yleisiä periaatteita tai unionin perusoikeuksia.
- 48 Belgian kuningaskunta toteaa nyt kyseessä olevassa tapauksessa, että CETA-tuomioistuimen toimivallan rajaaminen CETA-sopimuksen 8.31 artiklassa ei muuta mitenkään sitä seikkaa, että kun kyseisen tuomioistuimen on tutkittava, onko unionin toteuttama toimenpide vastoin jotakin CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun C ja D jakson määräystä, se joutuu tulkitsemaan kyseisen toimenpiteen ulottuvuutta voimatta välttämättä tukeutua unionin tuomioistuimen jo antamaan tulkintaan.
- 49 Lisäksi CETA-tuomioistuimen toimivalta tutkia, onko Kanadan, unionin tai jäsenvaltion toteuttama toimenpide vastoin jotakin kyseisen luvun C tai D jakson määräystä, mahdollistaisi CETA-sopimuksen 8.31 artiklasta johtuvista rajoituksista huolimatta sen, että kyseinen tuomioistuin tekee sellaisia perustavanlaatuisia arvioita, jotka liittyvät silloin, kun riidanalainen toimenpide on unionin toteuttama, unionin primaarioikeuteen. CETA-tuomioistuin voisi nimittäin joutua riidan käsittelyn yhteydessä ottamaan huomioon unionin primaarioikeuden määräykset, joiden nojalla unioni on kyseisen toimenpiteen toteuttanut. Sen olisi tällaisessa tapauksessa arvioitava kyseisten määräysten ulottuvuutta.
- 50 Koska CETA-tuomioistuimella ei ole suunnitellun ISDS-menettelyn mukaan velvollisuutta eikä edes mahdollisuutta esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymystä unionin oikeuden tulkinnasta, Belgian kuningaskunta pohtii, sopiiko tällainen menettely, joka voi johtaa unionia sitoviin lopullisiin välitystuomioihin, yhteen sen periaatteen kanssa, jonka mukaan unionin tuomioistuimella on yksinomainen toimivalta tulkita lopullisesti unionin oikeutta.

B Pohdinnat suunnitellun ISDS-menettelyn yhteensopivuudesta yhdenvertaisen kohtelun yleisen periaatteen ja tehokkuusvaatimuksen kanssa

- 51 Belgian kuningaskunta toteaa, että Kanadan oikeuden mukaan perustetut yritykset ja luonnolliset henkilöt, jotka ovat Kanadan kansalaisia tai asuvat pysyvästi Kanadassa (jäljempänä yhdessä kanadalaiset yritykset ja luonnolliset henkilöt tai kanadalaiset sijoittajat), voivat unioniin tekemiensä sijoitusten osalta saattaa riidan CETA-tuomioistuimen käsiteltäväksi, kun taas unionin jäsenvaltion oikeuden mukaan perustetuilla yrityksillä ja luonnollisilla henkilöillä, joilla on tällaisen valtion kansalaisuus (jäljempänä jäsenvaltioiden yritykset ja luonnolliset henkilöt tai unionin sijoittajat), ei unioniin tekemiensä sijoitusten osalta ole kyseistä mahdollisuutta.
- 52 Belgian kuningaskunnan mielestä on tutkittava, sopiiko tällainen tilanne yhteen Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 20 artiklan, jonka mukaan ”kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä”, kanssa ja perusoikeuskirjan 21 artiklan kanssa, kun tämän artiklan 2 kohdassa määrätään, että ”kielletään kaikenlainen kansalaisuuteen perustuva syrjintä perussopimusten soveltamisalalla, sanotun kuitenkin rajoittamatta niiden erityismääräysten soveltamista”.
- 53 Belgian kuningaskunta huomauttaa tarkemmin sanoen siitä, että CETA-sopimuksen 8.39 artiklan 2 kohdan a alakohdasta ilmenee, että kun kanadalainen sijoittaja toimii CETA-tuomioistuimessa ”paikallisesti sijoittautuneen yrityksen” eli kyseisen sijoittajan suoraan tai epäsuorasti omistaman tai määräysvallassa olevan unioniin sijoittautuneen yrityksen puolesta, kyseisen tuomioistuimen myöntämät vahingonkorvaukset on maksettava tällaiselle paikallisesti sijoittautuneelle yritykselle. On tutkittava, sopiiko tällainen sääntö yhteen perusoikeuskirjan 20 ja 21 artiklan kanssa.

- 54 Belgian kuningaskunta pohtii vielä, että jos CETA-tuomioistuin toteaisi komission tai jäsenvaltion viranomaisen kanadalaiselle sijoittajalle kilpailuoikeuden rikkomisesta määräämän sakon yhteensopimattomaksi CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun C tai D jakson määräyksen kanssa ja myöntäisi tätä sakkoa vastaavan korvauksen, sosisiko sakon vaikutusten lakkaaminen yhteen yhdenvertaisen kohtelun periaatteen ja unionin oikeuden tehokkuutta koskevan vaatimuksen kanssa.
- 55 Se toteaa tältä osin, että CETA-sopimuksen 8.9 artiklan 4 kohdassa suljetaan pois se, että jos unioni toteaa valtiontuen yhteensopimattomaksi SEUT 108 artiklan kanssa ja määrää sen maksettavaksi takaisin, CETA-tuomioistuin voisi pitää kyseistä päätöstä CETA-sopimuksen vastaisena. Sen mielestä CETA-sopimukseen ei sisälly samankaltaista sääntöä, jonka tarkoituksena olisi suojella komission tai jäsenvaltioiden viranomaisen päätöksiä SEUT 101 ja SEUT 102 artiklan yhteydessä. Kanadalainen sijoittaja voisi siten välttyä unionin kilpailuoikeuden rikkomisen taloudellisilta seurauksilta, kun taas unionin sijoittajat eivät voi välttyä niiltä, mikä voisi olla yhteensopimatonta perusoikeuskirjan 20 ja 21 artiklan kanssa samoin kuin unionin oikeuden tehokkuutta koskevan vaatimuksen kanssa.

C Pohdinnat suunnitellun ISDS-menettelyn yhteensopivuudesta sen oikeuden kanssa, joka jokaisella on saada asiansa käsitellyksi riippumattomassa tuomioistuimessa

- 56 Belgian kuningaskunta pohtii, sopiiko CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun F jakso yhteen sen perusoikeuden kanssa, joka jokaisella on saada asiansa käsitellyksi riippumattomassa tuomioistuimessa, sellaisena kuin tämä oikeus vahvistetaan erityisesti perusoikeuskirjan 47 artiklassa.
- 57 Se toteaa ensinnäkin, että kyseisessä F jaksossa määrätty järjestelmä voisi vaikeuttaa suhteettomasti pienten ja keskisuurten yritysten pääsyä CETA-tuomioistuimeen, koska CETA-sopimuksen 8.27 artiklan 14 kohdasta ilmenee, että riitaosapuolten on maksettava riitaa käsittelevien kyseisen tuomioistuimen jäsenten maksut ja kulut, ja koska CETA-sopimuksen 8.39 artiklan 5 kohdan mukaan hävinnyt riitaosapuoli veloitetaan poikkeuksellisia olosuhteita lukuun ottamatta maksamaan sekä menettelyn kustannukset että oikeudellisen edustuksen ja avustuksen kustannukset.
- 58 Belgian kuningaskunta toteaa lisäksi, ettei oikeusavun myöntäminen ole tällä hetkellä CETA-sopimuksen mukaan mahdollista, vaikka perusoikeuskirjan 47 artiklan kolmannessa kohdassa vahvistetaan nimenomaisesti oikeus tällaiseen apuun siinä määrin kuin se on tarpeen, jotta voidaan varmistaa asianomaisen oikeus saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi; unionin tuomioistuin on lisäksi täsmentänyt 22.12.2010 antamassaan tuomiossa DEB (C-279/09, EU:C:2010:811), että kyseinen oikeus koskee myös yrityksiä.
- 59 Riski joutua maksamaan kalliiden oikeudenkäyntien kustannukset kokonaisuudessaan voi siten saada vähävaraisen sijoittajan luopumaan kanteen nostamisesta.
- 60 Belgian kuningaskunta pohtii toiseksi, sopivatko CETA-tuomioistuimen ja CETA-muutoksenhakutuomioistuimen jäsenille maksettavan korvauksen edellytykset, sellaisina kuin niistä määrätään CETA-sopimuksen 8.27 artiklan 12–15 kohdassa ja 8.28 artiklan 7 kohdan d alakohdassa, yhteen perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa vahvistetun sen oikeuden kanssa, joka jokaisella on saada asiansa käsitellyksi ”riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa, joka on etukäteen laillisesti perustettu”. Koska näitä korvauksen edellytyksiä ei ole pääasiallisesti vahvistettu itse CETA-sopimuksen tekstissä, vaan ne on jätetty suurelta osin CETA-sekakomitean harkintavaltaan, on sallittua epäillä niiden yhteensopivuutta sovellettavien vallanjakoa koskevien periaatteiden kanssa.
- 61 Se, että CETA-sopimuksessa määrätään, että tuomioistuimen jäsenille maksettava korvaus ei koostu tai ei ainakaan heti koostu kiinteästä ja säännöllisestä palkasta vaan kuukausittaisesta varausmaksusta, jonka lisäksi maksetaan maksuja riidan käsittelyyn kuuluvien työpäivien mukaan, voi Belgian kuningaskunnan mielestä osoittaa yhteen yhteensopimattomaksi sen oikeuden kanssa, joka jokaisella on

saada asiansa käsitellyksi riippumattomassa tuomioistuimessa. Tältä osin Belgian kuningaskunta viittaa Euroopan neuvoston 10.7.1998 hyväksymän tuomarien ohjesääntöä koskevan eurooppalaisen peruskirjan 6 artiklaan, jonka mukaan tuomarien korvaus on vahvistettava ”sellaiseksi, että tuomarit voivat antaa ratkaisunsa ilman ulkopuolisesta vaikuttamisesta aiheutuvia paineita”.

- 62 Belgian kuningaskunnan mukaan tässä tuomarien ohjesääntöä koskevassa eurooppalaisessa peruskirjassa mainitaan myös Euroopan neuvoston yhteydessä annetut suositukset, joiden mukaan tuomarien korvaus on määritettävä yleisen taulukon perusteella. Belgian kuningaskunnan mielestä CETA-sopimuksessa tällä hetkellä määrätyistä korvauksen edellytyksistä kuitenkin ilmenee, että CETA-tuomioistuimen jäsenille maksettava korvaus osittain riippuu sijoittajien vireille panemien riita-asioiden määrästä. Niinpä sijoittajille suotuisan oikeuskäytännön kehittymisellä on myönteinen vaikutus näille jäsenille maksettavaan korvaukseen, ja se voi siten johtaa eturistiriitaan.
- 63 Belgian kuningaskunta pohtii kolmanneksi, sopivatko tuomioistuimen ja muutoksenhakutuomioistuimen jäsenten nimittämistä koskevat säännöt, sellaisina kuin ne sisältyvät CETA-sopimuksen 8.27 artiklan 2 ja 3 kohtaan sekä 8.28 artiklan 3 kohtaan ja 7 kohdan c alakohtaan, yhteen perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan kanssa.
- 64 Se toteaa, että nämä jäsenet nimittää CETA-sekakomitea, jonka puheenjohtajina toimivat yhdessä Kanadan ulkomaankauppaministeri ja kauppapolitiikasta vastaava komission jäsen (tai heidän nimeämänsä henkilöt). Belgian kuningaskunnan mukaan tuomarien ohjesääntöä koskevasta eurooppalaisesta peruskirjasta, johon eurooppalaisten tuomareiden konsultatiivisen neuvoston (CCJE) suosituksissa viitataan, kuitenkin ilmenee, että kun toimeenpanovallan käyttäjät nimittävät tuomarit, nimittämisen on tapahduttava riippumattoman viranomaisen, jossa toimii merkittävässä määrin oikeuslaitoksen edustajia, antaman suosituksen perusteella.
- 65 Neljänneksi Belgian kuningaskunta pohtii, sopivatko CETA-tuomioistuimen ja CETA-mutoksenhakutuomioistuimen jäsenten erottamista koskevat edellytykset, sellaisina kuin niistä määrätään CETA-sopimuksen 8.30 artiklan 4 kohdassa, yhteen perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan kanssa, kun ensin mainittu määräys mahdollistaa jäsenen erottamisen CETA-sekakomitean päätöksellä. Belgian kuningaskunnan mukaan tuomarien ohjesääntöä koskevasta eurooppalaisesta peruskirjasta ja CCJE:n suosituksista kuitenkin ilmenee, että kaikkiin tuomarin erottamista koskeviin päätöksiin on osallistuttava riippumaton elin, että päätökset on tehtävä sellaisen oikeudenmukaisen menettelyn mukaisesti, jossa kunnioitetaan puolustautumisoikeuksia, ja että niihin on voitava hakea muutosta ylemmältä lainkäyttöelimeltä. Joka tapauksessa tuomarien riippumattomuuden varmistamiseksi toimeenpanovallan käyttäjillä ei saisi olla mahdollisuutta erottaa tuomareita.
- 66 Viidenneksi ja viimeiseksi Belgian kuningaskunta pohtii, sopivatko eettiset säännöt, joita kyseisten tuomioistuinten jäsenten on noudatettava CETA-sopimuksen 8.28 artiklan 4 kohdan, 8.30 artiklan 1 kohdan ja 8.44 artiklan 2 kohdan nojalla, yhteen perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan kanssa.
- 67 Belgian kuningaskunnan mukaan näissä määräyksissä määrätään pääasiallisesti, että kyseisten jäsenten on noudatettava IBA:n ohjeita, kunnes palveluita ja sijoituksia käsittelevä komitea hyväksyy käytäntösäännöt. Tuomarien Magna Cartasta, jonka CCJE hyväksyi 17.11.2010, ilmenee Belgian kuningaskunnan mukaan, että tuomareihin sovellettavien eettisten sääntöjen on oltava lähtöisin tuomareilta itseltään tai että tuomareilla on ainakin oltava keskeinen asema näiden sääntöjen hyväksymisessä.
- 68 Koska IBA:n ohjeet on osoitettu välimiehille eikä tuomareille, ne ovat omiaan sisältämään sellaisia riippumattomuutta koskevia vaatimuksia, jotka eivät sovellu tuomareiden asemaan.

- 69 Se huomauttaa myös, että CETA-sopimuksen 8.30 artiklan 1 kohdassa määrätään, että CETA-tuomioistuimen ja CETA-muutoksenhakutuomioistuimen jäsenten ”on pidättäydyttävä toimimasta neuvonantajana tai osapuolen nimittämänä asiantuntijana tai todistajana missään avoimessa tai uudessa sijoitusriidassa, joka kuuluu tämän tai jonkin muun kansainvälisen sopimuksen piiriin”, mutta kyseisessä sopimuksessa ei edellytetä, että kyseiset jäsenet ilmoittavat ulkopuolisesta toiminnastaan, eikä siinä vaadita etenkään tällaisen toiminnan ennakkohyväksyntää. Belgian kuningaskunnan mukaan asiaa koskeissa kansainvälisissä välineissä, kuten tuomarien ohjesääntöä koskevassa eurooppalaisessa peruskirjassa, kuitenkin todetaan, että tällaisen toiminnan harjoittamisesta on ilmoitettava ja että se on hyväksyttävä etukäteen.

IV Yhteenveto unionin tuomioistuimelle esitetyistä huomautuksista

A Suunnitellun ISDS-menettelyn yhteensopivuus unionin oikeusjärjestyksen itsenäisyyden kanssa

- 70 Useimmat huomautuksia esittäneistä hallituksista sekä neuvosto ja komissio korostavat, että CETA-sopimuksen 8.31 artiklassa esitetään yksiselitteisesti CETA-tuomioistuinta tulkitsemasta unionin primaarioikeuden määräyksiä tai johdetun oikeuden säännöksiä. Niinpä CETA-sopimus poikkeaa muun muassa sopimusluonnoksesta, jonka unionin tuomioistuin tutki 8.3.2011 antamassaan lausunnossa 1/09 (Sopimus yhdistetyn patenttioikeudenkäyntijärjestelmän perustamisesta) (EU:C:2011:123).
- 71 Kyseisestä 8.31 artiklasta ilmenee lisäksi, että CETA-sopimuksen määräysten tulkinnat, jotka CETA-tuomioistuin antaa kansainvälisen julkisoikeuden mukaisesti, eivät sido unionin tuomioistuinta. CETA-sopimus poikkeaa siten sopimusluonnoksesta, joka tutkittiin 18.12.2014 annetussa lausunnossa 2/13 (Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen) (EU:C:2014:2454).
- 72 Lisäksi CETA-sopimuksen 8.31 artiklan 2 kohdassa ja 8.39 artiklan 1 kohdassa suljetaan pois, että CETA-tuomioistuin samoin kuin liitännäisesti CETA-muutoksenhakutuomioistuin voisivat lausua riitautetun toimenpiteen lainmukaisuudesta.
- 73 CETA-tuomioistuimen välitystuomioilla ei myöskään ole erga omnes -vaikutusta, koska CETA-sopimuksen 8.41 artiklan mukaan nämä välitystuomiot sitovat vain riitaosapuolia. Myös tästä näkökulmasta tarkasteltuna on poissuljettua, että kyseisen tuomioistuimen välitystuomio voisi olla vastoin unionin tuomioistuimen yksinomaista toimivaltaa tulkita lopullisesti unionin oikeutta.
- 74 Lisäksi CETA-sopimuksen 8.21 artiklassa tarkoitetun menettelyn ansiosta CETA-tuomioistuin ei voi tarkastella unionin ja sen jäsenvaltioiden välistä toimivallanjakoa. Problematiikkaa, joka yksilöitiin 14.12.1991 annetun lausunnon 1/91 (ETA-sopimus – I) (EU:C:1991:490) 33–36 kohdassa ja 18.12.2014 annetun lausunnon 2/13 (Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen) (EU:C:2014:2454) 224 ja 225 kohdassa, ei siis ole nyt käsiteltävässä tapauksessa.
- 75 Kaikilla kyseisillä CETA-sopimukseen kirjaamillaan yksityiskohtaisilla säännöillä sopimuspuolet ovat säilyttäneet unionin oikeusjärjestyksen itsenäisyyden.
- 76 Kyseiset hallitukset sekä neuvosto ja komissio myöntävät, että kanadalaisen sijoittajan ja unionin välisissä riidoissa ilmaantuu tilanteita, joissa CETA-tuomioistuimen on arvioidakseen, onko jotakin CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun C tai D jakson määräystä rikottu, tutkittava kyseisen sijoittajan riitauttaman unionin toimenpiteen ulottuvuus. On kuitenkin niin, että – kuten CETA-sopimuksen 8.31 artiklan 2 kohdassa määrätään – tällaisissa tilanteissa CETA-tuomioistuimen on rajoitettava unionin oikeuden tarkasteluun tosiseikkana eikä ryhdyttävä oikeudelliseen tulkintaan.

- 77 Se, ettei CETA-sopimuksella loukata unionin tuomioistuimen yksinomaista toimivaltaa tulkita lopullisesti unionin oikeutta, johtuu siis siitä, että CETA-tuomioistuimen on sovellettava ja tulkittava kansainvälistä oikeutta, joka koostuu CETA-sopimuksesta itsestään ja muista tämän sopimuksen osapuolten välillä sovellettavista kansainvälisen oikeuden säännöistä, eikä unionin oikeutta. CETA-tuomioistuin yhtäältä ja unionin tuomioistuin toisaalta toimivat selvästi erillisissä oikeusjärjestyksissä. Se, että CETA-sopimuksella ei sen 30.6 artiklan mukaan ole välitöntä oikeusvaikutusta tämän sopimuksen osapuolten omassa oikeusjärjestyksessä, korostaa kyseistä erillisyyttä.
- 78 Kun tämä erillisuus otetaan huomioon, CETA-tuomioistuimessa ja CETA-muutoksenhakutuomioistuimessa pidettävän riitojenratkaisumenettelyn yhteydessä ei ole mitään tarvetta määrätä unionin tuomioistuimen ennakko-osallistumista koskevasta menettelystä. Sen kaltainen tarkastelu, jonka unionin tuomioistuin teki 18.12.2014 antamansa lausunnon 2/13 (Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen) (EU:C:2014:2454) 236–248 kohdassa, ei ole merkityksellinen nyt käsiteltävässä tapauksessa. Lisäksi myös ne syyt, jotka saivat yhteisöjen tuomioistuimen tutkimaan 14.12.1991 antamassaan lausunnossa 1/91 (ETA-sopimus – I) (EU:C:1991:490, 54–65 kohta) ennakko-osallistumista koskevan menettelyn mahdollisuuden, puuttuvat nyt käsiteltävästä tapauksesta. CETA-sopimuksella nimittäin ei ole mitenkään tarkoitus ulottaa osaa unionin oikeuden säännöstöstä koskemaan Kanadaa, mikä poikkeaa Euroopan talousalueesta tehdystä sopimuksesta (ETA), jossa oli kyse tämän kaltaisesta ulottamisesta.

B Suunnitellun ISDS-menettelyn yhteensopivuus yhdenvertaisen kohtelun yleisen periaatteen ja tehokkuusvaatimuksen kanssa

- 79 Useimmat huomautuksia esittäneistä hallituksista sekä neuvosto ja komissio toteavat, että unioniin sijoittavat kanadalaiset yritykset ja luonnolliset henkilöt yhtäältä ja unioniin sijoittavat jäsenvaltioiden yritykset ja luonnolliset henkilöt toisaalta eivät ole toisiinsa rinnastettavissa tilanteissa, koska ensin mainitut tekevät kansainvälisiä sijoituksia ja jälkimmäiset puolestaan unionin sisäisiä sijoituksia.
- 80 Niiden mielestä ainoita toisiinsa rinnastettavia tilanteita ovat unioniin sijoittavien kanadalaisten yritysten ja luonnollisten henkilöiden tilanne ja Kanadaan sijoittavien jäsenvaltioiden yritysten ja luonnollisten henkilöiden tilanne.
- 81 Lisäksi unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että unionin oikeudessa vahvistettua yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ei sovelleta suhteisiin, jotka unionilla on kolmansiin valtioihin. Niinpä useat kyseisistä hallituksista ja neuvosto pitävät perusoikeuskirjan 20 ja 21 artiklaa merkityksettöminä tarkasteltaessa CETA-sopimuksen yhteensopivuutta unionin oikeuden kanssa.
- 82 Niiden mielestä kyseistä periaatetta ei sovelleta myöskään tapauksessa, jossa on kyse erilaisesta kohtelusta yhtäältä CETA-sopimuksen 8.1 artiklassa tarkoitettujen kanadalaisen sijoittajan omistuksessa tai määräysvallassa olevien ”paikallisesti sijoittautuneiden yritysten” ja toisaalta unioniin sijoittautuneiden sellaisten yritysten välillä, jotka eivät ole kyseisen kaltaisen sijoittajan omistuksessa eivätkä myöskään sen määräysvallassa.
- 83 On nimittäin niin, että ensin mainitut yritykset ovat kanadalaisten yritysten tai luonnollisten henkilöiden sijoituksia ja niitä olisi pidettävä sellaisina CETA-sopimuksen yhteydessä. Niinpä paikallisesti sijoittautuneiden yritysten osalta erilainen kohtelu, johon Belgian kuningaskunta viittaa, olisi rinnastettava erilaiseen kohteluun, joka vallitsee yhtäältä unioniin sijoittavien kanadalaisten yritysten ja luonnollisten henkilöiden ja toisaalta unioniin sijoittavien jäsenvaltioiden yritysten ja luonnollisten henkilöiden välillä.

- 84 Lausuntopyynnössä mainittu erilainen kohtelu on joka tapauksessa oikeutettu SEU 3 artiklan 5 kohdassa tarkoitettulla tavoitteella edistää vapaata ja oikeudenmukaista kauppaa sekä SEU 21 artiklan 2 kohdan e alakohdassa määrättyllä tavoitteella saada kaikki maat yhdentymään maailmantalouteen. Unionin toimivalta tehdä SEUT 207 artiklan nojalla suoria sijoituksia koskevia sopimuksia kolmansien valtioiden kanssa ja SEUT 4 artiklan 1 kohdan ja 2 kohdan a alakohdan nojalla muita kuin suoria sijoituksia koskevia sopimuksia kyseisten valtioiden kanssa menettäisi merkityksensä, jos unionin oikeuteen sisältyvä yhdenvertaisen kohtelun periaate estäisi unionia tekemästä erityisiä sitoumuksia kolmansista valtioista peräisin olevien sijoitusten osalta.
- 85 Siltä osin kuin Belgian kuningaskunta pohtii vielä ISDS-menettelyn yhteensopivuutta unionin oikeuden tehokkuutta koskevan vaatimuksen kanssa viittaamalla tilanteeseen, jossa CETA-tuomioistuin pitäisi komission tai jäsenvaltion kilpailuviranomaisen kanadalaiselle sijoittajalle määräämää sakkoa CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun jonkin aineellisen määräyksen vastaisena ja myöntäisi sakon määrää vastaavan korvauksen, useimmat huomautuksia esittäneistä hallituksista sekä neuvosto ja komissio katsovat, ettei kyse ole todellisesta ongelmasta.
- 86 On nimittäin erittäin epätodennäköistä, että kyseinen tuomioistuin, jonka on erityisesti CETA-sopimuksen 8.9 artiklassa korostetun, sääntelyn toteuttamista koskevan oikeuden johdosta kunnioitettava unionin kilpailuoikeuden olemassaoloa, pitäisi unionin oikeuden nojalla määrää sakkoa CETA-sopimuksen vastaisena.

C Suunnitellun ISDS-menettelyn yhteensopivuus sen oikeuden kanssa, joka jokaisella on saada asiansa käsiteltyksi riippumattomassa tuomioistuimessa

- 87 Useat huomautuksia esittäneistä hallituksista ja neuvosto väittävät, että perusoikeuskirjan 47 artiklaa sekä muita eurooppalaisia toimia, joihin lausuntopyynnössä viitataan, ei voida soveltaa suunniteltuun ISDS-menettelyyn.
- 88 Ne toteavat tältä osin, että nämä toimet eivät sido Kanadaa ja että CETA-sopimus ei kuulu unionin oikeuden vaan kansainvälisen oikeuden, joka ainoana on mainittuun menettelyyn sovellettavaa oikeutta, piiriin.
- 89 Muut huomautuksia esittäneet hallitukset ja komissio puolestaan katsovat, että perusoikeuskirjan 47 artiklaa on sovellettava. CETA-sopimus on kuitenkin tämän artiklan mukainen toisin kuin lausuntopyynnössä annetaan ymmärtää.
- 90 Ne toteavat tältä osin ensinnäkin, että CETA-tuomioistuin on luonteeltaan sekamuotoinen siinä mielessä, että se sisältää paitsi riitojenratkaisun tuomioistuinmenettelyille ominaisia piirteitä myös kansainvälisiin välimiesmenettelyihin liittyviä piirteitä. Näihin viimeksi mainittuihin piirteisiin kuuluvat vaatimus ennakkokuulemisesta, lukuisia kyseisessä tuomioistuimessa pidettävän menettelyn osatekijöitä, tuomioistuimen jäsenten nimittämistä, korvauksia ja erottamista koskevat edellytykset sekä se, ettei välitystuomioilla ole erga omnes -vaikutusta. CETA-tuomioistuimen tuomiovalta ei myöskään ole pakottava, koska sijoittaja voi saattaa riidan joko yleisen tuomioistuimen tai CETA-tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tästä seuraa, että riippumattomuuden vaatimusta ei sovelleta CETA-tuomioistuimeen samalla tavalla kuin yleiseen tuomioistuimeen.
- 91 Ne korostavat seuraavaksi, että toisin kuin useimpia CETA-sopimuksen määräyksiä sen kahdeksannen luvun F jaksoa ei sovelleta väliaikaisesti ja että kaikkia niitä Belgian kuningaskunnan epäilysten taustalla olevia näkökohtia, jotka koskevat suunnitellun ISDS-menettelyn yhteensopivuutta sen oikeuden kanssa, joka jokaisella on saada asiansa käsiteltyksi riippumattomassa tuomioistuimessa, ja joissa siis on kyse pienten ja keskisuurten yritysten pääsystä mainittuun menettelyyn, CETA-tuomioistuimen ja CETA-muutoksenhakutuomioistuimen jäsenten nimittämisen, korvausten ja erottamisen edellytyksistä sekä näihin jäseniin sovellettavista eettisistä säännöistä, on vielä

tarkennettava. Sitoumus tällaisten täsmennysten tekemisestä ilmenee selvästi CETA-sopimuksen 8.27 artiklan 15 kohdasta, 8.39 artiklan 6 kohdasta ja 8.44 artiklan 2 kohdasta, yhteisen tulkitsevan välineen 6 kohdan f ja h alakohdasta sekä lausumasta nro 36.

- 92 Koska unionin tuomioistuimen on lausunnon yhteydessä tutkittava sopimus sellaisena kuin se on ”suunniteltu”, on otettava huomioon kyseinen sitoumus, joka täytäntöön pantuna vahvistaa CETA-sopimukseen jo sisällytettyjä takeita.
- 93 Lopuksi kyseiset hallitukset, neuvosto ja komissio väittävät, että vaikka ilmoitetut parannukset jätettäisiin huomiotta, lausuntopyynnössä ilmaistut huolenaiheet ovat perusteettomia.
- 94 Ne muistuttavat siltä osin kuin on ensinnäkin kyse pienten ja keskisuurten yritysten pääsystä CETA-tuomioistuimeen, että sijoittajien ei ole pakko saattaa riitojaan mainitun tuomioistuimen käsiteltäviksi, koska niiden käytettävissä ovat myös oikeussuojakeinot, jotka tarjoavat kaikki takeet oikeusavun kannalta, CETA-sopimuksen osapuolten omissa tuomioistuimissa. On siis niin, että vaikka sijoittajalle olisikin taloudellisesti mahdotonta saattaa riita käsiteltäväksi CETA-tuomioistuimeen, se ei silti menettäisi oikeuttaan saattaa asiansa käsiteltäväksi riippumattomassa tuomioistuimessa.
- 95 Oikeusavun myöntäminen ei myöskään ole luotettava parametri määritettäessä, onko kunnioitettu perusoikeutta, joka jokaisella on saattaa asiansa käsiteltäväksi tuomioistuimessa.
- 96 Ne toteavat myös, että CETA-sopimuksen 8.39 artiklan 5 kohdassa määrätty sääntö, jonka mukaan hävinnyt riitaosapuoli lähtökohtaisesti maksaa CETA-tuomioistuimessa pidetyn menettelyn kustannukset, ei poikkea säännöstä, jota tavallisesti sovelletaan yleisissä tuomioistuimissa.
- 97 Siltä osin kuin on toiseksi kyse CETA-tuomioistuimen jäsenille maksettavan korvauksen edellytyksistä, kyseiset hallitukset, neuvosto ja komissio katsovat, että Belgian kuningaskunta luokittelee virheellisesti CETA-sekakomitean toimeenpanoelimeksi. Ne toteavat tässä yhteydessä, että kunkin kyseisen komitean tekemän päätöksen, jolla on oikeusvaikutuksia, on oltava SEUT 218 artiklan 9 kohdan mukainen, minkä vaikutuksesta neuvostolla ja komissiolla on keskeinen asema kyseisessä päätöksentekoprosessissa.
- 98 CETA-sopimuksen 8.27 artiklan 12 kohta, jonka mukaan CETA-sekakomitea vahvistaa CETA-tuomioistuimen jäsenten kuukausittaisen varausmaksun, ei siis ole mitenkään ongelmallinen. CETA-sopimuksen 8.30 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun riippumattomuusvaatimuksen perusteella kyseisen komitean on lisäksi varmistettava, että mainitun varausmaksun määrä ja määrittämistapa eivät kyseenalaista kyseisten jäsenten riippumattomuutta. Sama pätee CETA-sopimuksen 8.27 artiklan 15 kohdassa tarkoitettuun säännölliseen palkkaan sekä kyseisen sopimuksen 8.28 artiklan 7 kohdan d alakohdassa tarkoitettuun muutoksenhakutuomioistuimen jäsenille maksettavaan korvaukseen.
- 99 Lisäksi on niin, että koska CETA-sopimuksen 8.27 artiklan 14 kohdassa tarkoitettu CETA-tuomioistuimen jäsenille maksettava korvaus määritetään ICSID:in pääsihteerin ja puheenjohtajan vahvistaman taulukon perusteella, Belgian kuningaskunta väittää virheellisesti, että kyseinen korvaus riippuu kyseisten jäsenten työmäärästä.
- 100 Siltä osin kuin on kolmanneksi kyse CETA-tuomioistuimen jäsenten nimittämisestä, useimmat huomautuksia esittäneistä hallituksista sekä neuvosto ja komissio toteavat, että kansainvälisten tuomioistuinten jäsenet ovat asianomaisten hallitusten ja siis toimeenpanovallan nimittämiä.
- 101 Neljänneksi niiden edellytysten osalta, jotka koskevat CETA-tuomioistuimen jäsenten erottamista, samat hallitukset ja toimieliimet huomauttavat siitä, että on tavanomaista määrätä sopimuksen, jolla perustetaan kansainvälinen tuomioistuin, osapuolten mahdollisuudesta erottaa kyseisen tuomioistuimen jäsenet tehtävistään. Näin on erityisesti kansainvälisen rikostuomioistuimen osalta.

- 102 Siltä osin kuin on viidenneksi kyse suunniteltujen tuomioistuinten jäseniin sovellettavista eettisistä säännöistä, Belgian kuningaskunta toteaa virheellisesti, ettei näiden jäsenten tarvitse tehdä ilmoitusta ulkopuolisesta toiminnastaan. CETA-sopimuksen 8.30 artiklan 1 kohdasta nimittäin ilmenee, että kyseisten jäsenten on noudatettava IBA:n ohjeita tai mitä tahansa muuta sääntöä, jonka palveluita ja sijoituksia käsittelevä CETA-komitea hyväksyy CETA-sopimuksen 8.44 artiklan 2 kohdan nojalla. IBA:n ohjeissa määrätään laajasta avoimuusvelvollisuudesta kaikkien niiden seikkojen osalta, jotka voivat vaikuttaa tuomareiden puolueettomuuteen tai riippumattomuuteen.
- 103 Se, että suunniteltujen tuomioistuinten jäsenet voivat harjoittaa ulkopuolista toimintaa, on lopuksi perusteltua sen vuoksi, että ensi vaiheessa kyseiset jäsenet eivät työskentele kokopäiväisesti. Siksi CETA-sopimuksen 8.27 artiklan 12 kohdassa määrätään, että kun käsiteltävänä ei ole riitaa, kyseisille jäsenille maksetaan vain kuukausittainen varausmaksu siitä, että he ovat käytettävissä.
- 104 Jos suunniteltujen tuomioistuinten jäsenille ei kyseisissä olosuhteissa olisi sallittua harjoittaa ulkopuolista toimintaa, heillä ei olisi taetta riittävästä tuloista.

V Unionin tuomioistuimen kannanotto

- 105 Aluksi on todettava, että lausuntopyyntö koskee CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun F jaksoa ja että tämän lausunnon 3 kohdassa mieleen palautettujen olosuhteiden perusteella sen kohteena on SEUT 218 artiklan 11 kohdassa tarkoitettu ”suunniteltu sopimus”. Lausuntopyyntö siis täyttää tutkittavaksi ottamisen edellytykset, eikä yksikään menettelyyn osallistuneista hallituksista tai toimielimistä ole myöskään esittänyt tältä osin epäilyksiä.

A Suunnitellun ISDS-menettelyn yhteensopivuus unionin oikeusjärjestyksen itsenäisyyden kanssa

1. Periaatteet

- 106 Heti aluksi on palautettava mieleen, että kansainvälinen sopimus, jossa määrätään perustettavaksi kyseisen sopimuksen määräysten tulkinnasta vastaava tuomioistuin, jonka ratkaisut sitovat unionia, sopii lähtökohtaisesti yhteen unionin oikeuden kanssa. On näet niin, että toimivaltaan, joka unionilla on kansainvälisissä suhteissa, ja sen kelpoisuuteen tehdä kansainvälisiä sopimuksia sisältyy pakostakin valta alistua ratkaisuihin, joita tällaisten sopimusten nojalla perustettu tai nimetty tuomioistuin antaa sopimusten määräysten tulkinnasta ja soveltamisesta (lausunto 2/13 (Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen), 18.12.2014, EU:C:2014:2454, 182 kohta; ks. myös lausunto 1/91 (ETA-sopimus – I), 14.12.1991, EU:C:1991:490, 40 ja 70 kohta sekä lausunto 1/09 (Sopimus yhdistetyn patenttioikeudenkäyntijärjestelmän perustamisesta), 8.3.2011, EU:C:2011:123, 74 kohta).
- 107 Unionin tekemä kansainvälinen sopimus voi lisäksi vaikuttaa unionin toimielinten toimivaltaan, kunhan kuitenkin tämän toimivallan luonteen säilyttämistä koskevat olennaiset edellytykset täyttyvät eikä unionin oikeusjärjestyksen itsenäisyyttä siis loukata (ks. mm. lausunto 1/00 (Sopimus Euroopan yhteisen ilmailualueen perustamisesta), 18.4.2002, EU:C:2002:231, 20 ja 21 kohta ja lausunto 2/13 (Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen), 18.12.2014, EU:C:2014:2454, 183 kohta).
- 108 Tästä seuraa, että siltä osin kuin CETA-sopimuksessa määrätään – kuten yhteisen tulkitsevan välineen 6 kohdan f, g ja i alakohdasta ilmenee ja kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 18 kohdassa – sijoittajien ja valtioiden välisen riitojenratkaisun ”tuomioistuistamisesta” perustamalla CETA-tuomioistuin ja CETA-muutoksenhakutuomioistuin sekä pitemmällä aikavälillä sijoituksia käsittelevä monenvälinen tuomioistuin, mainittu sopimus voi sopia yhteen unionin oikeuden kanssa vain sillä edellytyksellä, ettei unionin oikeusjärjestyksen itsenäisyyttä loukata.

- 109 Tämä itsenäisyys, joka pätee sekä jäsenvaltioiden oikeuteen että kansainväliseen oikeuteen nähden, perustuu unionin ja sen oikeuden keskeisiin ominaispiirteisiin. Unionin oikeudelle on näet ominaista sen perustuminen itsenäiseen, perussopimuksista muodostuvaan oikeuslähteeseen, sen ensisijaisuus jäsenvaltioiden oikeuteen nähden ja lukuisien niiden kansalaisiin ja niihin itseensä sovellettavien säännösten ja määräysten välitön oikeusvaikutus. Tällaiset ominaispiirteet ovat olleet pohjana sellaisen keskinäisessä riippuvuussuhteessa olevien periaatteiden, sääntöjen ja oikeussuhteiden jäsennellyn verkoston luomiselle, joka sitoo vastavuoroisesti unionia itseään ja sen jäsenvaltioita sekä jäsenvaltioita keskenään (ks. mm. tuomio 10.12.2018, Wightman ym., C-621/18, EU:C:2018:999, 45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 110 Kyseinen itsenäisyys perustuu siten siihen, että unionilla on oma perustuslaillinen kehüksensä. Tähän kehukseen kuuluvat perusarvot, jotka mainitaan SEU 2 artiklassa, jonka mukaan unionin ”perustana olevat arvot ovat ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen”, unionin oikeuden yleiset periaatteet, perusoikeuskirjan määräykset sekä EU- ja EUT-sopimusten määräykset, jotka sisältävät erityisesti säännöt toimivallan antamisesta ja jakamisesta, säännöt unionin toimielinten ja tuomioistuinjärjestelmän toiminnasta sekä perussäännöt sovellettaviksi erityisaloilla, ja nämä säännöt on jäsenelty siten, että ne myötävaikuttavat SEU 1 artiklan toisessa kohdassa mieleen palautetun yhdentymiskehityksen toteutumiseen (ks. vastaavasti lausunto 2/13 (Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen), 18.12.2014, EU:C:2014:2454, 158 kohta).
- 111 Kyseisten erityispiirteiden ja siten perustetun oikeusjärjestyksen itsenäisyyden säilyttämisen takaamiseksi perussopimuksissa on otettu käyttöön tuomioistuinjärjestelmä, jolla pyritään varmistamaan se, että unionin oikeutta tulkitaan johdonmukaisesti ja yhtenäisesti. SEU 19 artiklan mukaan kansallisten tuomioistuinten ja unionin tuomioistuimen tehtävänä on taata unionin oikeuden täysi soveltaminen kaikissa jäsenvaltioissa sekä tehokas tuomioistuinten antama oikeussuoja, ja unionin tuomioistuimella on yksinomainen toimivalta tulkita unionin oikeutta lopullisesti. Tätä varten kyseinen järjestelmä sisältää erityisesti ennakkoratkaisumenettelyn, josta määrätään SEUT 267 artiklassa (lausunto 2/13 (Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen), 18.12.2014, EU:C:2014:2454, 174–176 ja 246 kohta).
- 112 Nyt käsiteltävässä tapauksessa on lausuntopyynnössä esitettyjen pohdintojen perusteella tutkittava, onko CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun F jaksossa määrätty ISDS-menettely omiaan estämään unionia toimimasta edellä tarkoitettun perustuslaillisen kehüksen mukaisesti.
- 113 Tätä tutkintaa varten on todettava heti aluksi, että suunniteltua ISDS-menettelyä sovelletaan unionin tuomioistuinjärjestelmän ulkopuolella.
- 114 CETA-sopimuksessa suunniteltu oikeuspaikka nimittäin on erillinen Kanadan, unionin ja tämän jäsenvaltioiden omista tuomioistuimista. CETA-tuomioistuimen ja CETA-muutoksenhakutuomioistuimen ei siis voida katsoa kuuluvan näistä CETA-sopimuksen osapuolista yhdenkään tuomioistuinjärjestelmään.
- 115 Suunnitellun ISDS-menettelyn ulkopuolisuus suhteessa unionin tuomioistuinjärjestelmään ei kuitenkaan sinällään merkitse sitä, että kyseisellä menettelyllä loukattaisiin unionin oikeusjärjestyksen itsenäisyyttä.
- 116 Siltä osin nimittäin kuin kyse on unionin tekemistä kansainvälisistä sopimuksista, SEU 19 artiklassa mainittujen tuomioistuinten toimivalta tulkita ja soveltaa tällaisia sopimuksia ei ole etusijainen kolmansien valtioiden, joiden kanssa nämä sopimukset on tehty, tuomioistuinten toimivaltaan nähden eikä myöskään kyseisillä sopimuksilla perustettujen kansainvälisten tuomioistuinten toimivaltaan nähden.

- 117 On siis niin, että vaikka kyseiset sopimukset ovat erottamaton osa unionin oikeutta ja voivat siten olla ennakkoratkaisupyyntöjen kohteena (ks. mm. tuomio 30.4.1974, Haegeman, 181/73, EU:C:1974:41, 5 ja 6 kohta; tuomio 25.2.2010, Brita, C-386/08, EU:C:2010:91, 39 kohta ja tuomio 22.11.2017, Aebtri, C-224/16, EU:C:2017:880, 50 kohta), ne koskevat yhtä lailla kyseisiä kolmansia valtioita ja myös näiden valtioiden tuomioistuimet voivat siis tulkita niitä. Lisäksi kansainvälisten sopimusten vastavuoroisuudesta ja unionilla kansainvälisissä suhteissa olevan toimivallan säilyttämistarpeesta juuri johtuu, että unioni voi vapaasti tehdä – kuten tämän lausunnon 106 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenee – sopimuksen, jossa kansainväliselle tuomioistuimelle annetaan toimivalta tulkita kyseistä sopimusta eikä velvoiteta tätä noudattamaan sopimuspuolten tuomioistuinten mainitusta sopimuksesta antamia tulkintoja.
- 118 Näistä seikoista seuraa, että unionin oikeus ei ole esteenä sille, että CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun F jaksossa määrätään tuomioistuimen, muutoksenhakutuomioistuimen ja vastaisuudessa sijoituksia käsittelevän monenvälisen tuomioistuimen perustamisesta, eikä myöskään sille, että näille tuomioistuimille annetaan kyseisessä sopimuksessa toimivalta tulkita ja soveltaa sopimuksen määräyksiä sen osapuolten välillä sovellettavien kansainvälisen oikeuden sääntöjen ja periaatteiden valossa. Koska kyseiset tuomioistuimet eivät kuulu unionin tuomioistuinjärjestelmään, ne eivät sitä vastoin voi olla toimivaltaisia tulkitsemaan tai soveltamaan muita unionin oikeuden määräyksiä ja sääntöksiä kuin CETA-sopimuksen määräyksiä tai antamaan välitystuomioita, joilla voi olla sellainen vaikutus, että ne estävät unionin toimielimiä toimimasta unionin perustuslaillisen kehyksen mukaisesti.
- 119 Niinpä sen selvittämiseksi, sopiiko suunniteltu ISDS-menettely yhteen unionin oikeusjärjestyksen itsenäisyyden kanssa, on varmistuttava siitä,
- että CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun F jaksossa ei anneta suunnitelluille tuomioistuimille mitään muuta unionin oikeuden tulkintaa tai soveltamista koskevaa toimivaltaa kuin sitä, joka koskee kyseisen sopimuksen määräysten tulkintaa ja soveltamista sen osapuolten välillä sovellettavien kansainvälisen oikeuden sääntöjen ja periaatteiden valossa, ja
 - että kyseisessä kahdeksannen luvun F jaksossa ei järjestetä mainittujen tuomioistuinten toimivaltaa siten, että nämä voisivat siitä huolimatta, etteivät ne itse tulkitse tai soveltaa muita unionin oikeuden sääntöjä kuin kyseisen sopimuksen sääntöjä, antaa välitystuomioita, joilla on sellainen vaikutus, että ne estävät unionin toimielimiä toimimasta unionin perustuslaillisen kehyksen mukaisesti.

2. Sellaisen toimivallan puuttuminen, joka koskisi muiden unionin oikeuden sääntöjen kuin CETA-sopimuksen määräysten tulkintaa ja soveltamista

- 120 CETA-sopimuksen 8.18 artiklassa, joka sisältyy tämän sopimuksen kahdeksannen luvun F jaksoon, annetaan CETA-tuomioistuimelle toimivalta tutkia kyseisen sopimuksen osapuolen sijoittajien kanteet, joiden mukaan toinen sopimuksen osapuoli on rikkonut jotakin kyseisen kahdeksannen luvun C jaksossa (8.6–8.8 artikla) tai D jaksossa (8.9–8.14 artikla) määrättyä velvollisuutta.
- 121 Tätä varten kyseinen tuomioistuin soveltaa CETA-sopimuksen 8.31 artiklan 1 kohdan mukaan ”tätä sopimusta [Wienin yleissopimuksen] ja osapuolten välillä sovellettavien muiden kansainvälisen oikeuden sääntöjen ja periaatteiden mukaisesti”. CETA-tuomioistuimen toimivaltaan ei sitä vastoin kuulu – kuten sopimuksen 8.31 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä virkkeessä täsmennetään – ”sellaisen toimenpiteen laillisuuden määrittäminen, jonka väitetään rikkovan tätä sopimusta, osapuolen kansallisen lainsäädännön mukaisesti”.

- 122 Tästä seuraa, että CETA-tuomioistuimelle annettu tulkintaa ja soveltamista koskeva toimivalta rajoittuu CETA-sopimuksen määräyksiin ja että tällainen tulkinta tai soveltaminen on toteutettava tämän sopimuksen osapuolten välillä sovellettavien kansainvälisen oikeuden sääntöjen ja periaatteiden mukaisesti.
- 123 Tältä osin CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun F jakso poikkeaa yhdistetyn patenttioikeudenkäyntijärjestelmän perustamista koskevasta sopimusluonnoksesta, jonka ei 8.3.2011 annetussa lausunnossa 1/09 (Sopimus yhdistetyn patenttioikeudenkäyntijärjestelmän perustamisesta) (EU:C:2011:123) katsottu olleen sopusoinnussa unionin oikeuden kanssa.
- 124 Kyseisen luonnoksen yhteydessä nimittäin ”sovellettava oikeus”, joka määriteltiin luonnoksen 14 a artiklassa, sisälsi muiden muassa ”sellaisenaan sovellettav[a]n yhteisön oikeu[de]n, erityisesti yhteisöpatenttia koskev[a]n neuvoston asetuks[e]n – – sekä yhteisön oikeuden täytäntöön panemiseksi annet[u]n – – kansallis[e]n lainsäädän[nö]n”. Unionin tuomioistuin päätteli tästä kyseisen lausunnon 78 kohdassa, että perustettavaksi suunnitellun patenttituomioistuimen oli tarkoitus tulkita ja soveltaa paitsi kyseisen sopimuksen määräyksiä myös tulevaa yhteisöpatentista annettavaa asetusta sekä muita unionin oikeuden toimia, erityisesti asetuksia ja direktiivejä, joiden kanssa mainittua asetusta olisi tarvittaessa luettava yhdessä. Se myös korosti mainitussa kohdassa, että kyseinen tuomioistuin voisi joutua ratkaisemaan siinä vireillä olevan oikeusriidan unionin oikeudessa taattujen perusoikeuksien ja unionin oikeuden yleisten periaatteiden kannalta tai jopa tutkimaan unionin toimen pätevyyden.
- 125 Nämä seikat myötävaikuttivat unionin tuomioistuimen toteamukseen, jonka mukaan kyseisen sopimuksen tekeminen olisi vääristänyt perussopimuksissa unionin toimielimille ja jäsenvaltioille annettua toimivaltaa, joka on olennaista unionin oikeuden luonteen säilyttämisessä (lausunto 1/09 (Sopimus yhdistetyn patenttioikeudenkäyntijärjestelmän perustamisesta), 8.3.2011, EU:C:2011:123, 89 kohta).
- 126 CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun F jakso poikkeaa myös investointisopimuksesta, joka oli kyseessä 6.3.2018 annettuun tuomioon Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158) johtaneessa asiassa, koska – kuten unionin tuomioistuin totesi tuomion 42, 55 ja 56 kohdassa – kyseisellä sopimuksella oli perustettu välimiesoikeus ratkaisemaan riitoja, jotka voivat koskea unionin oikeuden tulkintaa tai soveltamista.
- 127 Mainittu tuomio koski lisäksi jäsenvaltioiden välistä sopimusta. Kysymys siitä, sopiiko investointituomioistuimen perustaminen tai pysyttäminen tällaisella sopimuksella yhteen unionin oikeuden kanssa, poikkeaa kuitenkin siitä kysymyksestä, sopiiko tällaisen tuomioistuimen perustaminen unionin ja kolmannen valtion välisellä sopimuksella yhteen unionin oikeuden kanssa (tuomio 6.3.2018, Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, 57 ja 58 kohta).
- 128 Jäsenvaltioiden nimittäin on kullakin unionin oikeuteen kuuluvalla alalla noudatettava keskinäisen luottamuksen periaatetta. Tämä periaate edellyttää sitä, että kukin jäsenvaltio katsoo – jollei kyse ole poikkeuksellisista olosuhteista –, että kaikki muut jäsenvaltiot noudattavat unionin oikeutta, myös perusoikeuksia, kuten perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistettua oikeutta tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin riippumattomassa tuomioistuimessa (ks. mm. vastaavasti lausunto 2/13 (Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen), 18.12.2014, EU:C:2014:2454, 191 kohta ja tuomio 26.4.2018, Donnellan, C-34/17, EU:C:2018:282, 40 ja 45 kohta).
- 129 Keskinäisen luottamuksen periaatetta, erityisesti tehokkaita oikeussuojakeinoja riippumattomassa tuomioistuimessa koskevan oikeuden kunnioittamisen osalta, ei kuitenkaan sovelleta unionin ja kolmannen valtion välisissä suhteissa.
- 130 Tämän lausunnon 122 kohdassa tehtyyn päätelmään ei vaikuta CETA-sopimuksen 8.31 artiklan 2 kohta, jossa määrätään, että ”tuomioistuin voi tarkastellessaan toimenpiteen yhteensopivuutta tämän sopimuksen kanssa ottaa soveltuvin osin huomioon tosiseikkana osapuolen

- kansallisen lainsäädännön”, ja todetaan, että ”toimiessaan näin tuomioistuimen on seurattava kyseisen osapuolen tuomioistuimissa vallitsevaa kansallisen lainsäädännön tulkintaa”, ja lisätään, ettei ”mikään tuomioistuimen kansalliselle lainsäädännölle antama merkitys sido kyseisen osapuolen tuomioistuinta tai viranomaisia”.
- 131 Näillä täsmennyksillä nimittäin ei ole muuta tarkoitusta kuin ilmentää sitä seikkaa, että tutkiessaan sijoituksen vastaanottaneen valtion tai unionin toteuttaman ja sijoittajan riitauttaman toimenpiteen yhteensopivuuden CETA-sopimuksen kanssa CETA-tuomioistuimen on väistämättä tutkittava kyseisen toimenpiteen ulottuvuus niiden tietojen ja argumenttien perusteella, jotka kyseinen sijoittaja sekä kyseinen valtio tai unioni ovat sille esittäneet. Tällainen tutkinta voi tarvittaessa edellyttää vastaajana olevan CETA-sopimuksen osapuolen kansallisen oikeuden ottamista huomioon. Kuten CETA-sopimuksen 8.31 artiklan 2 kohdassa yksiselitteisesti todetaan, kyseistä tulkintaa ei voida rinnastaa siihen, että CETA-tuomioistuin tulkitseisi kyseistä kansallista oikeutta, vaan siinä on päinvastoin kyse kansallisen oikeuden huomioon ottamisesta tosiseikkana, ja CETA-tuomioistuimen on tältä osin seurattava kyseisen osapuolen tuomioistuinten ja viranomaisten kansallisesta oikeudestaan antamaa vallitsevaa tulkintaa, eikä CETA-tuomioistuimen kansalliselle oikeudelle antama merkitys myöskään sido kyseisiä tuomioistuinta tai viranomaisia.
- 132 Muiden unionin oikeuden sääntöjen kuin CETA-sopimuksen määräysten tulkintaa koskevan toimivallan puuttumista ilmentää myös CETA-sopimuksen 8.21 artikla, jossa ei anneta CETA-tuomioistuimelle vaan unionille valta määrittää silloin, kun kanadalainen sijoittaja aikoo riitauttaa jäsenvaltion ja/tai unionin toimenpiteitä, onko riita-asia pantava unionin ja sen jäsenvaltioiden välistä toimivallanjakoa koskevien sääntöjen perusteella vireille kyseistä jäsenvaltiota vai unionia vastaan. Unionin tuomioistuimen yksinomainen toimivalta lausua unionin ja sen jäsenvaltioiden välisestä toimivallanjaosta siis säilyy, ja CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun F jakso poikkeaa tältä osin sopimusluonnoksesta, jota tarkasteltiin 18.12.2014 annetussa lausunnossa 2/13 (Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen) (EU:C:2014:2454, 224–231 kohta).
- 133 CETA-muutoksenhakutuomioistuimenkaan ei ole tarkoitus tulkita tai soveltaa muita unionin oikeuden sääntöjä kuin CETA-sopimuksen määräyksiä. Tämän sopimuksen 8.28 artiklan 2 kohdan a alakohdassa nimittäin määrätään, että muutoksenhakutuomioistuin voi ”pitää voimassa tuomioistuimen välitystuomion, muuttaa sitä tai kumota sen – sovellettavan lainsäädännön soveltamis- tai tulkintavirhe[iden perusteella]”, ja tämä ”sovellettava lainsäädäntö” tarkoittaa – kun otetaan huomioon oikeus, jota CETA-tuomioistuin voi soveltaa CETA-sopimuksen 8.31 artiklan 1 kohdan nojalla – CETA-sopimusta sekä kansainvälisen oikeuden sääntöjä ja periaatteita, joiden valossa kyseistä sopimusta on tulkittava ja sovellettava. Vaikka CETA-sopimuksen 8.28 artiklan 2 kohdan b alakohdassa määrätään lisäksi, että muutoksenhakutuomioistuimen ratkaisun perusteina voivat olla myös ”selkeät virheet tosiseikkojen arvioinnissa, mukaan luettuna sovellettavan kansallisen lainsäädännön arviointi”, edellä esitetystä silti seuraa, ettei CETA-sopimuksen osapuolten aikomuksena ole antaa muutoksenhakutuomioistuimelle toimivaltaa tulkita kansallista oikeutta.
- 134 Koska CETA-tuomioistuin ja CETA-muutoksenhakutuomioistuin eivät kuulu unionin tuomioistuinjärjestelmään ja koska niiden toimivalta rajoittuu CETA-sopimuksen määräysten tulkittamiseen tämän sopimuksen osapuolten välillä sovellettavien kansainvälisen oikeuden sääntöjen ja periaatteiden valossa, on lopuksi johdonmukaista, ettei CETA-sopimuksessa määrätä mistään sellaisesta ennako-osallistumisesta koskevasta menettelystä, jossa tuomioistuimella tai muutoksenhakutuomioistuimella olisi oikeus tai velvollisuus pyytää ennakkoratkaisua unionin tuomioistuimelta.
- 135 Samoista syistä on lisäksi johdonmukaista, että CETA-sopimuksessa annetaan mainituille tuomioistuimille valta lausua lopullisesti riita-asiasta, jonka sijoittaja on pannut vireille sijoituksensa vastaanottanutta valtiota tai unionia vastaan, ottamatta käyttöön menettelyä, jonka nojalla välitystuomio voidaan käsitellä uudelleen kyseisen valtion tuomioistuimessa tai unionin tuomioistuimessa, ja sallimatta sijoittajan – jollei CETA-sopimuksen 8.22 artiklan 5 kohdassa

luetelluista rajatuista poikkeuksista muuta johdu – panna kyseisissä tuomioistuimissa käytävän menettelyn aikana tai sen päätyttyä vireille samaa riita-asiaa kyseisen valtion tuomioistuimessa tai unionin tuomioistuimessa.

- 136 Edellä esitetystä seuraa, että CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun F jaksossa annetaan suunnitelluille tuomioistuimille unionin oikeuden tulkintaa tai soveltamista koskevaa toimivaltaa ainoastaan CETA-sopimuksen määräysten tulkinnan ja soveltamisen osalta.

3. Sellaisen vaikutuksen puuttuminen, joka kohdistuisi unionin toimielinten toimintaan unionin perustuslaillisen kehityksen mukaisesti

- 137 Belgian kuningaskunta ja jotkin huomautuksia esittäneistä hallituksista ovat korostaneet sitä, että CETA-tuomioistuin voisi siinä unionia vastaan vireille pantujen riita-asioiden ratkaisemiseksi punnita – tutkiessaan asian kannalta merkityksellisiä tosiseikkoja, jotka voivat sisältää riitautetun toimenpiteen antamisen perustana olleen primaarioikeuden – keskenään elinkeinovapaudesta koostuvaa intressiä, johon kantajana oleva sijoittaja vetoaa, ja julkisia intressejä, jotka EU- ja EUT-sopimuksessa sekä perusoikeuskirjassa mainitaan ja joihin unioni vetoaa puolustautumisensa tueksi.

- 138 Niiden mielestä CETA-tuomioistuin joutuu siten arvioimaan perussopimusten tai perusoikeuskirjan ulottuvuutta tulkitsematta kuitenkaan niitä ja päättämään kyseisen intressien punninnan perusteella muun muassa, onko unionin toimenpide CETA-sopimuksen 8.10 artiklassa tarkoitettulla tavalla ”kohtuullinen ja oikeudenmukainen”, merkitseekö se kyseisen sopimuksen 8.12. artiklassa tarkoitettua epäsuoraa pakkolunastusta tai onko sitä pidettävä sopimuksen 8.13 artiklassa tarkoitettuna kaltaisena maksujen ja pääomien siirtojen vapauden perusteettomana rajoituksena. CETA-tuomioistuin voisi siten lausua unionin johdetun oikeuden toimista tukeutumalla arviointeihin, jotka olisivat rinnakkaisia niiden arviointien kanssa, joita unionin tuomioistuin on toimivaltainen tekemään. Tällaiset CETA-tuomioistuimen arvioinnit johtaisivat lopullisiin unionia sitoviin ratkaisuihin. Tällöin olisi kysyttävä, olisivatko tällaiset tilanteet, joita saattaisi esiintyä usein, vastoin unionin tuomioistuimen yksinomaista toimivaltaa tulkita unionin oikeutta lopullisesti ja olisivatko ne siis vastoin unionin oikeusjärjestyksen itsenäisyyttä.

- 139 Tähän pohdintaan vastaamiseksi on todettava ensinnäkin, että CETA-sopimuksen 8.1 artiklan sisältämän käsitteen ”sijoitus” määritelmä on erityisen laaja, mikä mahdollistaa sen, että suunnitellut tuomioistuimet käsittelevät hyvin monenlaisia riitoja. Unionia tai jäsenvaltiota vastaan vireille pannut riita-asiat voivat koskea, jollei CETA-sopimuksessa mainituista rajatuista poikkeuksista muuta johdu, toimenpiteitä kullakin alalla, joka koskee unionissa yritysten hyödyntämistä sekä irtaimen ja kiinteän omaisuuden, arvopapereiden, teollis- ja tekijänoikeuksien, saatavien tai minkä tahansa muuntotyypin sijoituksen käyttöä.

- 140 Toiseksi on huomattava, että – huolimatta CETA-sopimuksen 8.21 artiklasta, jossa unionille annetaan toimivalta määrittää, jos kanadalainen sijoittaja on nostanut CETA-tuomioistuimessa kanteen, toimiiko se vastaajana itse vai jättääkö se tämän tehtävän sijoituksen vastaanottaneelle jäsenvaltiolle – unioni ei voi vastustaa silloin, kun riitautettu toimenpide on sen toteuttama, tämän toimenpiteen tutkimista CETA-tuomioistuimessa. CETA-sopimuksessa määräytyistä menettelyllisistä säännöistä ja erityisesti sen 8.25 artiklan 1 kohdasta nimittäin ilmenee, että vastaajan – olipa kyseessä sijoituksen vastaanottanut jäsenvaltio tai unioni itse – oletetaan suostuvan riidan ratkaisuun kyseisessä tuomioistuimessa.

- 141 Kolmanneksi on todettava, että vaikka CETA-sopimuksen 8.1 artiklassa määrätyn käsitteen ”sijoittaja” määritelmän ja yhteisen tulkitsevan välineen 6 kohdan d alakohdan sisältämän täsmennyksen välityksellä kyseisessä sopimuksessa rajoitetaan unioniin tai jäsenvaltioon kohdistuvan riita-asian vireillepanoa CETA-tuomioistuimessa koskeva oikeus koskemaan luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä, joilla on todellinen yhteys Kanadaan, kyseinen sopimus mahdollistaa silti, että

- mainitut henkilöt riitauttavat kyseisessä tuomioistuimessa kunkin ”toimenpiteen”, jota tarkoitetaan CETA-sopimuksen 1.1 artiklassa, sellaisena kuin se on sopimuksen kahdeksannen luvun osalta rajattuna sopimuksen 8.2 artiklassa.
- 142 Koska kyseisessä 1.1 artiklassa määritellään ilmaus ”toimenpide” siten, että siihen kuuluvat ”osapuolen lait, asetukset, säännöt, menettelyt, päätökset, hallinnolliset toimet, vaatimukset, käytännöt tai muussa muodossa olevat toimenpiteet”, unionia vastaan vireille pannut riita-asiat voivat kohdistua minkätyyppiseen unionin toimeen tai käytäntöön tahansa, kunhan – kuten määrätään CETA-sopimuksen 8.2 artiklassa luettuna yhdessä sopimuksen kahdeksannen luvun C, D ja F jakson kanssa – kyseessä oleva toimi tai käytäntö ”koskee” saman sopimuksen 8.1 artiklassa tarkoitettua ”tämän sopimuksen piiriin kuuluvaa sijoitusta” tai ”toisen osapuolen sijoittajaa” siltä osin kuin kyse on tällaisesta tämän sopimuksen piiriin kuuluvasta sijoituksesta.
- 143 Vaikka CETA-sopimuksesta siis ilmenee, että riidan on kohdistuttava toimenpiteeseen, joka koskee kantajaa tai tämän tekemää CETA-sopimuksen piiriin kuuluvaa sijoitusta, mainitussa sopimuksessa ei silti suljeta pois sitä, että kyseinen toimenpide voisi olla yleisesti sovellettava tai että sillä pantaisiin täytäntöön yleisesti sovellettava toimi.
- 144 Neljänneksi on huomattava, että vaikka CETA-tuomioistuin ei voi – kuten kyseisen sopimuksen 8.39 artiklan 1 kohtaan sisältyvästä ilmauksesta ”ainoastaan” ja saman artiklan 4 kohdan sanamuodosta ilmenee – kumota riitautettua toimenpidettä tai vaatia CETA-sopimuksen asianomaisen osapuolen kansallisen oikeuden saattamista CETA-sopimuksen mukaiseksi eikä myöskään määrätä vastaajana olevalle tämän sopimuksen osapuolelle sanktiota, se voi sitä vastoin todetessaan, että toimenpiteellä rikotaan jotakin CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun C tai D luvun määräystä, velvoittaa kyseisen 8.39 artiklan 1 kohdan a alakohdan määräyksen nojalla tämän sopimuksen osapuolen, joka on vastaajana, maksamaan kantajana olevalle sijoittajalle summan, jonka tarkoituksena on korvata sijoittajalle kyseisestä rikkomisesta aiheutunut vahinko ja joka sisältää mahdollisesti sovellettavat korot.
- 145 Koska CETA-sopimuksen 8.41 artiklan 2 kohdassa täsmennetään, että ”riitaosapuolen on välittömästi tunnustettava välitystuomio ja noudatettava sitä”, unionin on maksettava kyseinen rahamäärä, kun se on veloitettu tähän CETA-tuomioistuimen tai – kyseisen sopimuksen 8.28 artiklan 9 kohdassa määrättyjen yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti – CETA-muutoksenhakutuomioistuimen lopullisessa välitystuomiossa.
- 146 Tässä yhteydessä on todettava, että CETA-sopimuksen 8.39 artiklan 1 kohdan a alakohdassa määrätty suunniteltujen tuomioistuinten toimivalta myöntää yksityiselle sijoittajalle vahingonkorvauksia, on kyseisellä sopimuksella perustetun ISDS-järjestelmän yksi näkökohta, joka erottaa tämän järjestelmän Maailman kauppajärjestössä (WTO) voimassa olevasta WTO:n sopimuspuolten välisten riitojen ratkaisujärjestelmästä, joka perustuu osittain kyseisten sopimuspuolten välisiin neuvotteluihin ja sisältää useita vaihtoehtoja välitystuomioiden panemiseksi täytäntöön (ks. vastaavasti tuomio 9.9.2008, FIAMM ym. v. neuvosto ja komissio, C-120/06 P ja C-121/06 P, EU:C:2008:476, 116 kohta).
- 147 CETA-tuomioistuimen ja CETA-muutoksenhakutuomioistuimen toimivallan ominaispiirteet, jotka tämän lausunnon 139–145 kohdassa on esitetty, ovat kyllä johdonmukaisia kyseisessä sopimuksessa tarkoitettujen ulkomaisten sijoittajien suojan kanssa.
- 148 On kuitenkin niin, että – lukuun ottamatta tapausta, jossa CETA-sopimuksen osapuolet olisivat tämän sopimuksen yhteydessä sopineet lähentävänsä lainsäädäntöään – kyseisten tuomioistuinten toimivalta olisi vastoin unionin oikeusjärjestyksen itsenäisyyttä, jos se järjestettäisiin niin, että nämä tuomioistuimet voisivat kanteessa tarkoitettuja elinkeinovapauden rajoituksia arvioidessaan kyseenalaistaa tason, jolla suojataan sitä yleistä intressiä, jonka perusteella unioni on ottanut kyseisiä rajoituksia käyttöön kaikkien, sisämarkkinoiden kyseessä olevalle kaupan tai teollisuuden alalle

sijoittavien toimijoiden osalta, sen sijaan, että mainittujen tuomioistuinten toimivalta rajoittuisi sen selvittämiseen, onko sijoittajan tai CETA-sopimuksen piiriin kuuluvan sijoituksen kohtelussa tapahtunut mainitun sopimuksen kahdeksannen luvun C tai D jaksossa mainittu virhe.

- 149 Jos CETA-tuomioistuimella ja CETA-muutoksenhakutuomioistuimella nimittäin olisi toimivalta antaa sellaisia välitystuomioita, joissa todettaisiin, että kanadalaisen sijoittajan kohtelu ei unionin toimielinten yleisen intressin suojalle asettaman tason johdosta sovi yhteen CETA-sopimuksen kanssa, unioni saattaisi joutua luopumaan tällaiseen suojan tasoon pyrkimisestä, koska muutoin CETA-tuomioistuin voisi toistuvasti velvoittaa sen maksamaan kantajana olevalle sijoittajalle vahingonkorvauksia.
- 150 Jos unioni tekisi kansainvälisen sopimuksen, jonka vaikutuksena voisi olla, että unionin – tai jäsenvaltion unionin oikeuden täytäntöönpanon yhteydessä – olisi muutettava sääntelyä tai peruutettava se sellaisen arvioinnin johdosta, jonka unionin tuomioistuinjärjestelmän ulkopuolinen tuomioistuin on tehnyt unionin toimielinten unionin perustuslaillisen kehyksen mukaisesti vahvistamasta yleisen intressin suojan tasosta, tällaisen sopimuksen olisi katsottava vaarantavan unionin kyvyn toimia itsenäisesti omassa perustuslaillisessa kehyksessään.
- 151 Tältä osin on korostettava, että unionin lainsäätäjä antaa unionin sääntelyt EU- ja EUT-sopimuksissa määritellyn demokraattisen prosessin päätteeksi ja että SEU 5 artiklassa määrättyjen annettun toimivallan periaatteen sekä toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen nojalla kyseisten sääntelyjen oletetaan sekä olevan tarpeen unionin oikeutetun tavoitteen saavuttamiseksi että soveltuvan tähän. SEU 19 artiklan mukaisesti unionin tuomioistuinten asiana on varmistaa valvonnallaan, että kyseisellä sääntelyllä asetettu yleisten intressien suojan taso on erityisesti EU- ja EUT-sopimusten, perusoikeuskirjan ja unionin oikeuden yleisten periaatteiden mukainen.
- 152 Siltä osin kuin kyse on suunniteltujen tuomioistuinten toimivallasta todeta CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun C jaksoon sisältyvien velvollisuuksien rikkomisia, sopimuksen 28.3 artiklan 2 kohdassa määrätään, että mainitun C jakson määräysten ei voida tulkita estävän tämän sopimuksen osapuolta ottamasta käyttöön tai pitämästä voimassa toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen yleisen turvallisuuden tai moraalin taikka yleisen järjestyksen suojelemiseksi tai ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi, sillä ainoalla edellytyksellä, että tällaisia toimenpiteitä ei sovelleta tavalla, joka merkitsisi mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää kyseisen sopimuksen osapuolten kesken samanlaisten olosuhteiden vallitessa tai palvelukaupan peiteltyä rajoittamista.
- 153 Edellä esitetystä ilmenee, että CETA-tuomioistuin ei siis ole toimivaltainen toteamaan, että tämän lausunnon 152 kohdassa tarkoitetuilla unionin toimenpiteillä asetettu yleisen intressin suojan taso ei sovi yhteen CETA-sopimuksen kanssa, ja tällä perusteella velvoittamaan unionin maksamaan vahingonkorvauksia.
- 154 Samoin siltä osin kuin kyse on suunniteltujen tuomioistuinten toimivallasta todeta CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun D jaksoon sisältyvien velvollisuuksien rikkomisia, sopimuksen 8.9 artiklan 1 kohdassa palautetaan nimenomaisesti mieleen tämän sopimuksen osapuolten oikeus ”toteuttaa alueellaan sääntelyä oikeutettujen politiikan tavoitteiden saavuttamiseksi, kuten kansanterveyden, turvallisuuden, ympäristön tai yleisen moraalin suojelemiseksi, sosiaalista suojelua tai kuluttajansuojaa varten sekä kulttuurin monimuotoisuuden edistämiseksi ja suojelemiseksi”. Lisäksi kyseisen sopimuksen 8.9 artiklan 2 kohdassa määrätään, että ”selkeyden vuoksi todetaan, että pelkästään se, että osapuoli sääntelee, lainsäädännön muutokset mukaan luettuina, tavalla, joka vaikuttaa kielteisesti sijoitukseen tai muuttaa sijoittajan odotuksia, voitto-odotukset mukaan luettuina, ei merkitse tämän jakson mukaisen velvollisuuden rikkomista”.
- 155 Lisäksi yhteisen tulkitsevan välineen 1 kohdan d alakohdassa ja 2 kohdassa määrätään, että CETA-sopimus ”ei – – laske elintarviketurvallisuutta, tuoteturvallisuutta, kuluttajansuojaa, terveyttä, ympäristöä tai työsuojelua koskevien [CETA-sopimuksen kunkin osapuolen] standardien ja määräysten

tasoa”, että ”maahantuotujen tavaroiden, palveluntarjoajien ja sijoittajien on edelleen noudatettava kotimaisia vaatimuksia, mukaan lukien säännöt ja määräykset” ja että CETA-sopimuksessa ”säilytetään – unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Kanadan oikeus hyväksyä ja soveltaa omia lakejaan ja asetuksiaan, joilla säännellään taloudellista toimintaa yleisen edun nimissä”.

- 156 Näistä määräyksistä ilmenee yhdessä luettuina, että CETA-tuomioistuimen ja CETA-muutoksenhakutuomioistuimen arviointivalta ei yllä niin pitkälle, että ne voisivat kyseenalaistaa yleisen intressin suojan tason, jonka unioni on määrittänyt demokraattisen prosessin päätteeksi.
- 157 Tällainen ulottuvuus on myös CETA-sopimuksen liitteessä 8-A olevalla 3 kohdalla, jonka mukaan ”selkeyden vuoksi todetaan, että osapuolen ei-syrjivät toimenpiteet, jo[t]ka on suunniteltu ja toteutettu oikeutettujen julkisten politiikan tavoitteiden kuten terveyden, turvallisuuden tai ympäristön suojaamiseksi, eivät muodosta välillistä pakkolunastusta, lukuun ottamatta niitä harvinaisia tapauksia, joissa toimenpiteen tai toimenpiteiden joukon vaikutus on tavoitteeseen nähden niin voimakas, että se vaikuttaa ilmeisen kohtuuttomalta”.
- 158 On lisättävä, että CETA-tuomioistuimen toimivalta todeta, että on rikottu CETA-sopimuksen 8.10 artiklassa määrättyä velvollisuutta myöntää tämän sopimuksen piiriin kuuluville sijoituksille ”kohtuullinen ja oikeudenmukainen kohtelu”, on nimenomaisesti rajattu, koska kyseisen artiklan 2 kohdassa luetellaan tyhjentävästi tapaukset, joissa tällainen toteamus voidaan tehdä.
- 159 Tässä yhteydessä CETA-sopimuksen osapuolet ovat erityisesti keskittyneet huonon kohtelun, ilmeisen mielivaltaisuuden ja kohdennetun syrjinnän tilanteisiin, mikä osoittaa jälleen kerran, että yleisen intressin suojan vaadittu taso, sellaisena kuin se on demokraattisen prosessin päätteeksi asetettuna, ei kuulu suunnitelluilla tuomioistuimilla olevaan toimivaltaan selvittää, onko kohtelu, jonka CETA-sopimuksen osapuoli on sijoittajalle tai tämän sopimuksen piiriin kuuluvalla sijoitukselle myöntänyt, ”kohtuullinen ja oikeudenmukainen”.
- 160 Kaikista näistä CETA-sopimuksen sisältämistä lausekkeista siis ilmenee, että rajaamalla nimenomaisesti tämän sopimuksen kahdeksannen luvun C ja D jakson – ainoastaan näihin jaksoihin voidaan vedota kyseisen luvun F jaksossa suunnitelluissa tuomioistuimissa – ulottuvuuden CETA-sopimuksen osapuolet ovat huolehtineet siitä, ettei näille tuomioistuimille anneta mitään toimivaltaa kyseenalaistaa osapuolen alueella demokraattisesti tehtyjä valintoja, jotka koskevat erityisesti yleisen järjestyksen, yleisen turvallisuuden, yleisen moraalien, ihmisten ja eläinten terveyden ja elämän, elintarviketurvallisuuden, kasvien, ympäristön, työhyvinvoinnin, tuoteturvallisuuden, kuluttajien tai perusoikeuksien suojan tasoa.
- 161 Edellä esitetyn perusteella on katsottava, että CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun F jaksolla ei loukata unionin oikeusjärjestyksen itsenäisyyttä.

B Suunnitellun ISDS-menettelyn yhteensopivuus yhdenvertaisen kohtelun yleisen periaatteen ja tehokkuusvaatimuksen kanssa

1. Periaatteet

- 162 Lausuntopyynnössä esitetyt pohdinnat suunnitellun ISDS-menettelyn yhteensopivuudesta yhdenvertaisen kohtelun yleisen periaatteen kanssa koskevat sitä, onko mainittu menettely perusoikeuskirjan 20 artiklan, jossa määrätään ”yhdenvertaisuutta lain edessä” koskevasta takeesta, ja perusoikeuskirjan 21 artiklan 2 kohdan, jossa kielletään kansalaisuuteen perustuva syrjintä, mukainen.
- 163 Useiden huomautuksia esittäneiden hallitusten ja neuvoston mielestä kyseisen menettelyn ei tarvitse sopia yhteen mainittujen perusoikeuskirjan määräysten kanssa.

- 164 On siis selvitetävä ensinnäkin, edellyttääkö lausuntopyyntö, jossa pyydetään kannanottoa CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun F jakson yhteensopivuuteen ”perussopimusten, perusoikeudet mukaan lukien, kanssa”, tutkintaa perusoikeuskirjan kannalta vai ei.
- 165 Tältä osin on palautettava mieleen, että unionin tekemien kansainvälisten sopimusten on oltava täysin yhteensopuvia perussopimusten ja niistä johtuvien perustuslaillisten periaatteiden kanssa (ks. mm. lausunto 1/15 (EU:n ja Kanadan välinen PNR-sopimus), 26.7.2017, EU:C:2017:592, 67 kohta ja tuomio 27.2.2018, Western Sahara Campaign UK, C-266/16, EU:C:2018:118, 46 kohta).
- 166 SEUT 218 artiklan 11 kohtaa, jonka mukaan jäsenvaltio, Euroopan parlamentti, neuvosto tai komissio voi hankkia unionin tuomioistuimen lausunnon siitä, onko suunniteltu sopimus sopusoinnussa ”perussopimusten kanssa”, on tulkittava sen mainitun yleisen vaatimuksen kannalta, joka koskee yhteensopivuutta unionin perustuslaillisen kehyksen kanssa.
- 167 SEUT 218 artiklan 11 kohdassa määrätyn menettelyn yhteydessä on siis voitava tutkia kaikki kysymykset, jotka ovat omiaan herättämään epäilyksiä sopimuksen aineellisesta tai muodollisesta pätevydestä perussopimusten kannalta. Sen arviointi, onko sopimus yhteensopiva perussopimusten kanssa, voi tämän osalta erityisesti riippua paitsi unionin toimivaltaa, menettelyä tai toimielinjärjestelmää koskevista määräyksistä myös aineellisoikeudellisista määräyksistä. Tämä pätee kysymykseen suunnitellun kansainvälisen sopimuksen yhteensopivuudesta perusoikeuskirjassa vahvistettujen takeiden kanssa, koska perusoikeuskirjalla on sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla (lausunto 1/15 (EU:n ja Kanadan välinen PNR-sopimus), 26.7.2017, EU:C:2017:592, 70 kohta).
- 168 Perusoikeuskirjan 21 artiklan 2 kohdasta, jonka mukaan ”kielletään kaikenlainen kansalaisuuteen perustuva syrjintä perussopimusten soveltamisalalla, sanotun kuitenkin rajoittamatta niiden erityismääräysten soveltamista”, on huomattava, että mainittu 2 kohta vastaa perusoikeuskirjan selitysten (EUVL 2007, C 303, s. 17) mukaan SEUT 18 artiklan ensimmäistä kohtaa, ja sitä on sovellettava EUT-sopimuksen kyseisen määräyksen mukaisesti.
- 169 Kuten unionin tuomioistuin jo on täsmentänyt, SEUT 18 artiklan ensimmäistä kohtaa ei ole tarkoitus soveltaa tapauksessa, jossa jäsenvaltioiden kansalaisia ja kolmansien valtioiden kansalaisia mahdollisesti kohdellaan eri tavalla (tuomio 4.6.2009, Vatsouras ja Koupatantze, C-22/08 ja C-23/08, EU:C:2009:344, 52 kohta).
- 170 Tästä seuraa, että perusoikeuskirjan 21 artiklan 2 kohta ei ole merkityksellinen silloin, kun kyse on – kuten Belgian kuningaskunta pyytää – sen tutkimisesta, onko suunniteltu ISDS-menettely omiaan johtamaan unionin sijoittajien syrjintään kanadalaisiin sijoittajiin nähden.
- 171 Sitä vastoin perusoikeuskirjan 20 artiklassa, jonka mukaan ”kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä”, ei määrätä mistään nimenomaisesti sen soveltamisalan rajoituksesta, joten sitä sovelletaan kaikkiin unionin oikeudessa säänneltyihin tilanteisiin, kuten niihin, jotka kuuluvat unionin tekemän kansainvälisen sopimuksen soveltamisalaan (ks. vastaavasti tuomio 26.2.2013, Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, 19–21 kohta; tuomio 26.9.2013, Texdata Software, C-418/11, EU:C:2013:588, 72 kohta ja tuomio 16.5.2017, Berlioz Investment Fund, C-682/15, EU:C:2017:373, 49 kohta).
- 172 Kuten – tietyin edellytyksin – jäsenvaltioiden yritysten ja luonnollisten henkilöiden unioniin tekemät sijoitukset, kanadalaisten yritysten ja luonnollisten henkilöiden unioniin tekemät sijoitukset kuuluvat unionin oikeuden soveltamisalaan ja siis perusoikeuskirjan 20 artiklassa taatun, lain edessä sovellettavan yhdenvertaisuuden alaan. Tämä perusoikeus nimittäin on kaikilla henkilöillä, joiden tilanne kuuluu unionin oikeuden soveltamisalaan, heidän lähtövaltiostaan riippumatta.

- 173 Kuten neuvosto on todennut, perusoikeuskirjan 20 artiklassa ei kylläkään velvoiteta unionia kohtelemaan ulkosuhteissaan eri kolmansia valtioita yhdenvertaisesti (tuomio 21.12.2016, *Swiss International Air Lines*, C-272/15, EU:C:2016:993, 24–26 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 174 Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 198 ja 199 kohdassa, kyseinen oikeuskäytäntö ei kuitenkaan estä tutkimasta, onko kansainvälinen sopimus perusoikeuskirjan 20 artiklan vastainen siltä osin kuin sopimuksessa kohdeltaisiin eri tavalla juuri unionissa kolmannen valtion henkilöitä ja jäsenvaltioiden henkilöitä.
- 175 Lausuntopyynnön tätä seikkaa koskevassa osassa esitetyt pohdinnat on siis tutkittava perusoikeuskirjan 20 artiklan kannalta.
- 176 Tässä artiklassa määrätyllä yhdenvertaisuudella lain edessä vahvistetaan yhdenvertaisen kohtelun periaate, joka edellyttää, että toisiinsa rinnastettavia tilanteita ei kohdella eri tavalla eikä erilaisia tilanteita kohdella samalla tavalla, ellei tällaista kohtelua voida objektiivisesti perustella (tuomio 17.10.2013, *Schaible*, C-101/12, EU:C:2013:661, 76 kohta ja tuomio 12.7.2018, *Spika ym.*, C-540/16, EU:C:2018:565, 35 kohta).
- 177 Sitä, ovatko tilanteet rinnastettavissa toisiinsa, koskevaa vaatimusta sen selvittämiseksi, onko yhdenvertaisen kohtelun periaatetta loukattu, on arvioitava kaikkien näille tilanteille ominaisten seikkojen kannalta ja etenkin sen toimen, jolla kyseessä oleva erottelu luodaan, tarkoituksen ja päämäärän valossa, ja tässä yhteydessä on otettava huomioon alan, johon kyseinen toimi kuuluu, periaatteet ja tavoitteet (tuomio 16.12.2008, *Arcelor Atlantique et Lorraine ym.*, C-127/07, EU:C:2008:728, 26 kohta; tuomio 7.3.2017, *RPO*, C-390/15, EU:C:2017:174, 42 kohta ja tuomio 22.1.2019, *Cresco Investigation*, C-193/17, EU:C:2019:43, 42 kohta). Siltä osin kuin kyseiset tilanteet eivät ole rinnastettavissa toisiinsa, niiden erilaisella kohtelulla ei loukata perusoikeuskirjan 20 artiklassa vahvistettua yhdenvertaisuutta lain edessä (tuomio 22.5.2014, *Glatzel*, C-356/12, EU:C:2014:350, 84 kohta).
- 178 Siltä osin kuin on lopuksi kyse unionin oikeuden tehokkuutta koskevasta vaatimuksesta, lausuntopyynnössä viitataan siihen ainoastaan yhden erityisen pohdinnan yhteydessä sellaisen tapauksen osalta, jossa CETA-tuomioistuin toteaisi, että sakon määrääminen kanadalaiselle sijoittajalle SEUT 101 tai SEUT 102 artiklan rikkomisen perusteella ei sovi yhteen CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun C tai D jakson kanssa. Tällainen pohdinta on siis tutkittava tarkastelemalla unionin kilpailuoikeuden tehokkuutta koskevaa vaatimusta, joka ilmentää kieltoa haitata EUT-sopimuksen niiden määräysten soveltamista, joiden päämääränä on, että kilpailu sisämarkkinoilla pysyy vääristymättömänä (ks. mm. tuomio 5.6.2014, *Kone*, C-557/12, EU:C:2014:1317, 32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

2. Yhteensopivuus yhdenvertaisen kohtelun periaatteen kanssa

- 179 Lausuntopyynnössä mainittu eriytetty kohtelu johtuu siitä, että jäsenvaltioiden yrityksille ja luonnollisille henkilöille, jotka sijoittavat unioniin ja ovat unionin oikeuden alaisia, on mahdotonta riitauttaa unionin toimenpiteitä CETA-sopimuksessa suunnitelluissa tuomioistuimissa, kun taas unionin sisämarkkinoiden samalle kaupan tai teollisuuden alalle sijoittavat kanadalaiset yritykset ja luonnolliset henkilöt voivat riitauttaa kyseisiä toimenpiteitä mainituissa tuomioistuimissa.
- 180 On kuitenkin todettava, että vaikka unioniin sijoittavat kanadalaiset yritykset ja luonnolliset henkilöt ovat, kun otetaan huomioon sen tarkoitus ja päämäärä – jotka esitetään tarkemmin tämän lausunnon 199 ja 200 kohdassa –, että CETA-sopimukseen sisällytetään syrjimätöntä kohtelua ja ulkomaisten sijoitusten suojaa koskevia määräyksiä, tilanteessa, joka on rinnastettavissa Kanadaan sijoittavien jäsenvaltioiden yritysten ja luonnollisten henkilöiden tilanteeseen, niiden tilanne ei sitä vastoin ole rinnastettavissa unioniin sijoittavien jäsenvaltioiden yritysten ja luonnollisten henkilöiden tilanteeseen.

- 181 Tältä osin on huomattava, että unioniin sijoittavien kanadalaisten yritysten ja luonnollisten henkilöiden mahdollisuudella vedota CETA-sopimukseen suunnitelluissa tuomioistuimissa on tarkoitus antaa näille kanadalaisille henkilöille ulkomaisina sijoittajina erityinen oikeussuojakeino unionin toimenpiteitä vastaan, kun taas jäsenvaltioiden yritykset ja luonnolliset henkilöt, jotka kyseisten kanadalaisten henkilöiden tapaan sijoittavat unioniin, eivät ole unionissa ulkomaisia sijoittajia eikä niillä siis ole tällaista erityistä oikeussuojakeinoa käytössään, eivätkä ne lisäksi voi vedota myöskään – kun CETA-sopimuksen 30.6 artiklan 1 kohtaan sisällytetty sääntö otetaan huomioon – suoraan kyseisen sopimuksen sisältämiin sääntöihin jäsenvaltioiden ja unionin tuomioistuimissa.
- 182 Tämän lausunnon 180 kohdassa tehtyyn päätelmään ei vaikuta se lausuntopyynnössä mainittu seikka, että CETA-tuomioistuimen kanadalaiselle sijoittajalle myöntämät vahingonkorvaukset on CETA-sopimuksen 8.39 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan maksettava tämän sijoittajan omistuksessa tai määräysvallassa olevalle unioniin sijoittautuneelle yritykselle silloin, kun kyseinen sijoittaja on nostanut mainitussa tuomioistuimessa kanteensa juuri tällaisen ”paikallisesti sijoittautuneen yrityksen” puolesta.
- 183 Tässä yhteydessä on riittävää todeta, kuten julkisasiamies on tehnyt ratkaisuehdotuksensa 193 kohdassa, että tällainen yritys on itsessään kyseisen kanadalaisen sijoittajan tekemä sijoitus, joten kyseisen yrityksen osallistuminen suunnitelluissa tuomioistuimissa käytävään menettelyyn ja välitystuomion täytäntöönpanoon ei ole omiaan vääristämään edellä mainittua sen tarkastelun lopputulosta, voidaanko kanadalaisten sijoittajien tilanne ja unionin sijoittajien tilanne rinnastaa toisiinsa.
- 184 Näiden kahden henkilökategorian yhdenvertaiseen kohteluun ei vaikuta myöskään se, että CETA-sopimuksen osapuolet ovat jättäneet sulkematta pois CETA-tuomioistuimen mahdollisuuden antaa välitystuomio, jonka mukaan komission tai jäsenvaltion kilpailuviranomaisen kanadalaiselle sijoittajalle SEUT 101 tai SEUT 102 artiklan rikkomisesta määräämä sakko merkitsee jonkin CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun C ja D jakson määräyksen rikkomista.
- 185 Tältä osin on katsottava, että kyseisten C ja D jakson määräysten perusteella tällainen välitystuomio on ajateltavissa vain siinä tilanteessa, jossa sakon määräämisestä tehdyssä päätöksessä osoittautuu olevan jokin CETA-sopimuksen 8.10 artiklan 2 kohdassa mainituista virheistä tai päätös estää mainitun sopimuksen liitteessä 8-A olevan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettulla tavalla sijoittajaa hyödyntämästä sijoituksensa perusominaisuuksia, käyttöoikeus mukaan luettuna, nauttimasta siitä ja myymästä sitä. Tällaista välitystuomiota ei sitä vastoin voida pitää mahdollisena silloin, kun komissio tai jäsenvaltion kilpailuviranomainen on soveltanut kilpailusääntöjä asianmukaisesti, koska CETA-sopimuksen osapuolet tunnustavat sopimuksen 17.2 artiklassa nimenomaisesti ”vapaan ja vääristymättömän kilpailun merkityksen kauppasuhteissaan” ja sen, ”että yritysten kilpailunvastaiset toimintatavat voivat vääristää markkinoiden asianmukaista toimintaa ja vaarantaa kaupan vapauttamisesta saatavat edut”.
- 186 Jos komissio tai jäsenvaltion kilpailuviranomainen määräisi sakon, jossa olisi kyseinen virhe tai jolla olisi mainitun kaltainen pakkolunastuksen vaikutus, unionin sijoittajalle, tällä olisi käytössään tarvittavat oikeussuojakeinot saadakseen kyseisen sakon kumotuksi. Tästä seuraa, että vaikei voidakaan sulkea pois, että lausuntopyynnössä kuvatun kaltainen CETA-tuomioistuimen välitystuomio voi poikkeuksellisissa olosuhteissa johtaa SEUT 101 tai SEUT 102 artiklan rikkomisesta määrätyn sakon vaikutusten neutralointiin, se ei kuitenkaan synnytä epäyhdenvertaista kohtelua sellaisen unionin sijoittajan vahingoksi, jolle olisi määrätty samankaltaisen virheen sisältävä sakko.

3. Yhteensopivuus tehokkuusvaatimuksen kanssa

- 187 Siltä osin kuin lausuntopyynnössä pohditaan, saattaisiko CETA-tuomioistuimen mahdollisuus antaa välitystuomio, jolla olisi tämän lausunnon 184 kohdassa kuvattu ulottuvuus, heikentää unionin kilpailuoikeuden tehokkuutta, on riittävää todeta, että niissä ainoissa tämän lausunnon 185 kohdassa

esitettyissä tapauksissa, joissa tällainen välitystuomio on ajateltavissa, sakon neutralointi ei loisi kyseistä riskiä. On nimittäin niin, että – kuten tämän lausunnon edellisessä kohdassa todettiin – unionin oikeuskin mahdollistaa sakon kumoamisen silloin, kun siinä on sellaista virhettä vastaava virhe, jonka CETA-tuomioistuin voisi todeta.

- 188 Koska CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun F jakso ei siis haittaa EUT-sopimuksen niiden määräysten täysimääräistä soveltamista, joiden päämääränä on varmistaa, että kilpailu sisämarkkinoilla pysyy vääristymättömänä, on katsottava tämän lausunnon 178 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaisesti, ettei mainitulla luvulla loukata unionin kilpailuoikeuden tehokkuutta koskevaa vaatimusta.

C Suunnitellun ISDS-menettelyn yhteensopivuus sen oikeuden kanssa, joka jokaisella on saada asiansa käsitellyksi riippumattomassa tuomioistuimessa

1. Periaatteet

- 189 Lausuntopyyntönsään Belgian kuningaskunta on viitannut perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa vahvistettuun oikeuteen, joka koskee oikeussuojakeinoja ”riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa, joka on etukäteen laillisesti perustettu”, ja mainitun artiklan kolmannessa kohdassa määrättyyn oikeuteen, joka koskee sen varmistamista, että asianomainen voi ”tehokkaasti käyttää oikeutta saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi”.
- 190 Tältä osin kyseisestä 47 artiklasta, jota unioni on velvollinen noudattamaan tämän lausunnon 165 ja 167 kohdassa mainitun oikeuskäytännön nojalla, ilmenee, että tehdessään kansainvälisen sopimuksen, jolla perustetaan CETA-tuomioistuimen ja CETA-muutoksenhakutuomioistuimen kaltaisia elimiä, joilla on vallitsevasti tuomioistuimille ominaisia piirteitä ja joiden tehtävänä on ratkaista erityisesti yksityisten sijoittajien ja valtioiden välisiä riitoja, unionin on noudatettava perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen ja kolmannen kohdan määräyksiä siltä osin kuin kyse on tällaisiin elimiin pääsyä koskevista yksityiskohtaisista säännöistä ja näiden elinten riippumattomuudesta.
- 191 Niinpä unionin on huolehdittava kyseisten elinten luonteen ja erityispiirteiden sekä sen kansainvälisen asiayhteyden, joihin nämä elimet kuuluvat, kannalta siitä, että CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun F jaksossa ja kussakin muussa sen ulottuvuutta määrittävässä toimessa taataan, että kun kyseinen sopimus on tehty ja pantu täytäntöön, kummallakin perustetulla tuomioistuimella on sellaisen tuomioistuimen, johon pääsy on mahdollistettu ja joka on riippumaton, ominaispiirteet.
- 192 Tähän päätelmään ei vaikuta se, että unionin oikeudessa tarjotut takeet eivät koske kolmatta valtiota, jonka kanssa unioni sopimuksen neuvottelee. Nyt kyseessä olevassa tapauksessa on niin, että vaikka kyseiset takeet eivät tosin sidokaan Kanadaa, ne sitovat kuitenkin unionia, joka ei siis voi – kuten tämän lausunnon 165 ja 167 kohdassa mieleen palautetusta oikeuskäytännöstä ilmenee – kyseisiä takeita tarjoamatta tehdä sopimusta, jossa perustettaisiin tuomioistuinta, joilla olisi toimivalta antaa unionia sitovia välitystuomioita ja käsitellä unionin lainkäytön piiriin kuuluvien tahojen niissä vireille saattamia riita-asioita.
- 193 Kyseistä päätelmää ei kyseenalaista myöskään se, että suunniteltu ISDS-menettely on – kuten unionin tuomioistuimessa on todettu – sekamuotoinen siinä mielessä, että se sisältää tuomioistuimille ominaisten piirteiden lisäksi useita piirteitä, jotka perustuvat edelleen perinteisiin välimiesmekanismeihin sijoitusten alalla.
- 194 Tästä viimeksi mainitusta seikasta on huomattava, että vaikka CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun F jaksoon sisältyvät säännöt asioiden saattamisesta vireille CETA-tuomioistuimessa ovat saaneet paljon vaikutteita perinteisistä ISDS-menettelyistä, tämä ei päde sääntöihin, jotka koskevat mainitun tuomioistuimen kokoonpanoa ja kyseisten asioiden käsittelyä.

- 195 Erityisesti CETA-sopimuksen 8.27 artikla, jossa määrätään pysyvän viisitoistajäsenisen tuomioistuimen perustamisesta ja jonka 7 kohdan mukaan kolmijäseninen jaosto ”vuorotteluperiaatteen mukaisesti [muodostaa] kyseistä asiaa käsittelevän jaoston, [jolloin on] varmistettava, että jaostojen kokoonpano on sattumanvarainen eikä ennakoitavissa”, ja sopimuksen 8.28 artiklan 5 kohta, jonka mukaan muutoksenhaun käsittelyä varten perustettava CETA-muutoksenhakutuomioistuimen jaosto muodostuu kolmesta sattumanvaraisesti valitusta jäsenestä, poikkeavat välimiesmenettelyä koskevista säännöistä ja konkretisoivat yhteisen tulkitsevan välineen 6 kohdan f alakohdassa ilmaistua CETA-sopimuksen osapuolten tahtoa, jonka mukaan ”CETA[-sopimuksessa] on siirretty yksiselitteisesti pois investointeja koskevan riidanratkaisun perinteisestä lähestymistavasta, ja siinä otetaan käyttöön riippumattomat, puolueettomat ja pysyvät investointituomioistuimet[, jotka] perustuvat [tuomioistuinjärjestelmille tyypillisiin] periaatteisiin”.
- 196 CETA-sopimuksen osapuolet toteavat yhteisen tulkitsevan välineen 6 kohdan i alakohdassa päätelmänään, että sopimus merkitsee ”tärkeää ja perinpohjaista muutosta investointisääntöihin ja riidanratkaisumenettelyyn”, ja tällaisesta muutoksesta on kyseisen välineen 6 kohdan g alakohdan mukaan osoituksena myös se, että CETA-sopimukseen sisältyy muutoksenhakumekanismi, jotta voidaan muun muassa varmistaa ”ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätösten johdonmukaisuus”.
- 197 Edellä esitetystä siis ilmenee, että – tarvitsematta tietää, luokittelevatko CETA-sopimuksen osapuolet muodollisesti kyseiset tuomioistuimet varsinaisten tuomioistuinten kaltaisiksi elimiksi tai onko niiden jäsenten ammattinimikkeenä ”tuomari”, kuten lausumassa nro 36 annetaan ymmärtää – kyseiset tuomioistuimet olennaisilta osin toimivat tuomioistuimille ominaisissa tehtävissä. Ne ovat pysyviä, ja niillä on lakisääteinen alkuperä, joka perustuu CETA-sopimuksen osapuolten toteuttamiin tämän sopimuksen hyväksymistä koskeviin toimiin. Ne soveltavat kontradiktorisen menettelyn päätteeksi oikeussääntöjä, niiden on hoidettava tehtäviään täysin itsenäisesti, ja ne antavat lopullisia ja sitovia ratkaisuja.
- 198 Kyseisten tuomioistuinten toimivallan pakottavuudesta on huomattava, että tämä toimivalta on pakottava paitsi vastaajalle, jonka on hyväksyttävä se CETA-sopimuksen 8.25 artiklan nojalla, myös kantajana olevalle sijoittajalle, mikäli tämä aikoo vedota suoraan CETA-sopimuksen määräyksiin. On nimittäin niin, että koska CETA-sopimuksen 30.6 artiklan mukaan sijoittajilla ei ole mahdollisuutta vedota suoraan CETA-sopimukseen tämän sopimuksen osapuolten omissa tuomioistuimissa, kyseisen sopimuksen määräyksiin suoraan perustuvat kanteet on nostettava CETA-tuomioistuimessa. Tämän jälkeen valitus mainitun tuomioistuimen ratkaisusta on tehtävä CETA-muutoksenhakutuomioistuimeen.
- 199 Siitä kyseisiin tuomioistuimiin pääsyä koskevan mahdollisuuden ja niiden riippumattomuuden tasosta, joka on taattava näissä tuomioistuimissa, jotta CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun F jakson voidaan katsoa sopivan yhteen perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa, on huomattava, että syrjimätöntä kohtelua ja sijoitusten suojaa koskevien määräysten sisällyttämisellä CETA-sopimukseen ja tämän sopimuksen osapuolten tuomioistuinjärjestelmien ulkopuolisten tuomioistuinten perustamisella kyseisten määräysten noudattamisen varmistamiseksi on tarkoitus antaa osapuolen yrityksille ja luonnollisille henkilöille täysi luottamus siihen, että niitä kohdellaan niiden toisen osapuolen alueelle tekemien sijoitusten osalta yhdenvertaisesti verrattuna viimeksi mainitun osapuolen yrityksiin ja luonnollisiin henkilöihin ja että niiden sijoitukset turvataan tämän toisen osapuolen alueella.
- 200 Kun CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun F jaksossa määrätään tällaisen osapuolten tuomioistuinjärjestelmien ulkopuolisen mekanismin perustamisesta, sen tarkoituksena on – kuten neuvosto ja komissio ovat todenneet – varmistaa, että kyseinen ulkomaisten sijoittajien luottamus ulottuu elimeen, joka on toimivaltainen toteamaan, että kyseiset sijoitukset vastaanottanut valtio on rikkonut mainitun luvun C ja D jaksoa. On siis niin, että suunniteltujen tuomioistuinten

riippumattomuus vastaanottavasta valtiosta ja ulkomaisten sijoittajien pääsy kyseisiin tuomioistuimiin liittyvät erottamattomasti vapaan ja oikeudenmukaisen kaupan tavoitteeseen, joka mainitaan SEU 3 artiklan 5 kohdassa ja johon CETA-sopimuksella pyritään.

- 201 Siltä osin kuin kyse on mainittuihin tuomioistuimiin pääsyä koskevan mahdollisuuden takeesta, tämä edellyttää sitä, että CETA-sopimuksen 8.18 artiklassa tämän sopimuksen 8.1 artiklassa tarkoitetuille sijoittajille annettuun mahdollisuuteen saattaa riita-asia vireille CETA-tuomioistuimessa kyseisen C tai D jakson rikkomisen toteamiseksi voidaan kohdistaa vain sellaisia – myös tuomioistuinmaksuihin liittyviä – oikeasuhteisia rajoituksia, joilla pyritään hyväksyttävään päämäärään ja joilla ei puututa tällaiseen tuomioistuimeen pääsyä koskevan oikeuden olennaiseen sisältöön (tuomio 30.6.2016, Toma ja Biroul Executorului Judecătoresc Horațiu-Vasile Cruduleci, C-205/15, EU:C:2016:499, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 202 Riippumattomuuden vaatimus puolestaan kuuluu erottamattomasti tuomioistuimen tehtävään, ja siihen liittyy kaksi osatekijää. Ensimmäinen, ulkoinen osatekijä edellyttää, että asianomainen elin huolehtii tehtävistään täysin itsenäisesti olematta missään hierarkkisessa tai alisteisessa suhteessa mihinkään tahoon ja ottamatta vastaan määräyksiä tai ohjeita miltään taholta, ja se on siis suojattu sellaisilta ulkoisilta toimenpiteiltä tai painostuksilta, jotka voivat vaarantaa sen jäsenten päätöksenteon riippumattomuuden ja vaikuttaa heidän ratkaisuihinsa. Tämä välttämätön vapaus tällaisista ulkoisista tekijöistä edellyttää tiettyjä takeita – kuten takeen erottamattomuudesta –, joilla voidaan suojata henkilöitä, joiden tehtäväksi päätöksenteko on annettu. Myös se, että heille maksetaan palkkaa, jonka taso vastaa heidän hoitamiensa tehtävien merkitystä, on riippumattomuuteen erottamattomasti sisältyvä tae (tuomio 25.7.2018, Minister for Justice and Equality (Tuomioistuinjärjestelmän puutteet), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 63 ja 64 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 203 Toinen, sisäinen osatekijä liittyy puolueettomuuden käsitteeseen ja merkitsee sitä, että tuomioistuin ylläpitää yhtäläistä etäisyyttä oikeusriidan asianosaisiin ja siihen, mitkä ovat heidän intressinsä oikeusriidan kohteeseen. Tämä osatekijä edellyttää objektiivisuuden noudattamista ja sitä, ettei elimellä ole muuta intressiä asian ratkaisun lopputulokseen kuin oikeussääntöjen tiukka soveltaminen (tuomio 25.7.2018, Minister for Justice and Equality (Tuomioistuinjärjestelmän puutteet), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 65 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 204 Nämä riippumattomuuden ja puolueettomuuden takeet edellyttävät sellaisten sääntöjen olemassaoloa, jotka koskevat muun muassa elimen kokoonpanoa ja sen jäsenten nimitystä ja toimikauden kestoa sekä perusteita, jotka koskevat elimen jäsenten pidättymistä päätöksenteosta, jääviyttä ja erottamista, ja joiden perusteella voidaan poistaa kaikki kyseisen elimen tuomiovallan alaisten tahojen perustellut epäilyt siltä osin, onko kyseinen elin täysin ulkopuolisen vaikutusvallan ulottumattomissa, ja siltä osin, onko se täysin puolueeton vastakkain oleviin intresseihin nähden (tuomio 25.7.2018, Minister for Justice and Equality (Tuomioistuinjärjestelmän puutteet), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 66 kohta).

2. Yhteensopivuus sen vaatimuksen kanssa, joka koskee mahdollisuutta päästä suunniteltuihin tuomioistuimiin

- 205 CETA-sopimuksen 8.1 ja 8.18 artiklan mukaan tällä sopimuksella pyritään siihen, että kullakin unioniin sijoittavalla kanadalaisella yrityksellä ja luonnollisella henkilöllä sekä kullakin Kanadaan sijoittavalla unionin jäsenvaltion yrityksellä ja luonnollisella henkilöllä olisi mahdollisuus päästä CETA-tuomioistuimeen.
- 206 CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun F jaksossa ilmaistaan tältä osin tämän sopimuksen osapuolten tavoite järjestää ISDS-menettely siten, että luonnollisten henkilöiden sekä pienten ja keskisuurten yritysten kaltaisilla sijoittajilla, joiden varat kalliin menettelyyn toteuttamiseen ovat rajalliset, olisi niiden yritysten tavoin, joilla on suuremmat resurssit, tosiasiallinen mahdollisuus päästä suunniteltuihin tuomioistuimiin.

- 207 Niinpä CETA-sopimuksen osapuolet määräävät sopimuksen 8.39 artiklan 6 kohdassa, että CETA-sekakomitean ”on harkittava lisäsääntöjä, joilla pyritään pienentämään kantajina oleville luonnollisille henkilöille tai pienille ja keskisuurille yrityksille koituvaa taloudellista taakkaa”.
- 208 ”Taloudellinen taakka”, jonka pienentämiseen täten pyritään, sisältää erityisesti kyseisen sopimuksen 8.39 artiklan 5 kohdassa tarkoitettut kustannukset.
- 209 Kyse on yhtäältä niin kantajana olevalle sijoittajalle kuin vastaajana olevalle CETA-sopimuksen osapuolellekin aiheutuvista oikeudellisen edustuksen ja oikeusavun kustannuksista. Kyseisen 8.39 artiklan 5 kohdasta ilmenee, että sijoittaja saattaa joutua maksamaan kaikki nämä kustannukset, jos sen kanne hylätään.
- 210 Kyseinen taloudellinen taakka koostuu toisaalta menettelyn kustannusten maksamisesta. Tältä osin CETA-sopimuksen 8.39 artiklan 5 kohdasta ja 8.27 artiklan 14 kohdasta yhdessä luettuina ilmenee, että nämä kustannukset sisältävät muiden muassa riidan käsittelemiseen nimettyjen tuomioistuimen jäsenten maksut ja kulut. Kantajana oleva sijoittaja saattaa joutua maksamaan kaikki nämä maksut ja kulut, jos sen kanne hylätään.
- 211 Taloudellinen riski, joka aiheutuu menettelyn panemisesta vireille CETA-tuomioistuimessa, voi siten olla luonnolliselle henkilölle tai pienelle ja keskisuurelle yritykselle niin suuri, että se saa kyseisen sijoittajan luopumaan menettelyn vireillepanosta.
- 212 Tällaista CETA-tuomioistuimeen pääsyä koskevan mahdollisuuden puutteellisuutta, joka voi kohdata lukuisia sijoittajia, ei poisteta CETA-sopimuksen 8.27 artiklan 9 kohdassa määrättyllä mahdollisuudella saattaa riita tuomioistuimen yhden ainoan jäsenen käsiteltäväksi. Taloudellisen taakan tällainen osittainen pienentäminen nimittäin on kyseisen määräyksen mukaan mahdollista vain, jos vastaaja suostuu siihen.
- 213 On siis niin, että koska ei ole järjestelmää, jolla pyrittäisiin sen varmistamiseen, että luonnollisille henkilöille sekä pienille ja keskisuurille yrityksille olisi taloudellisesti mahdollista päästä CETA-tuomioistuimeen ja CETA-muutoksenhakutuomioistuimeen, ISDS-menettelyn riskinä on, että siihen voivat käytännössä päästä vain sellaiset sijoittajat, joilla on huomattavia taloudellisia resursseja. Tällainen tilanne synnyttäisi epäjohtamukaisuutta sekä CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun F jakson henkilöllisen soveltamisalan, joka ulottuu tämän sopimuksen osapuolista yhden kaikkiin yrityksiin ja luonnollisiin henkilöihin, jotka sijoittavat toisen osapuolen alueelle, että sen SEU 3 artiklan 5 kohdassa mainitun vapaan ja oikeudenmukaisen kaupan tavoitteen kanssa, joka CETA-sopimuksella pyritään toteuttamaan muun muassa niin, että ulkomaisille sijoittajille tarjotaan kanneoikeus tuomioistuimissa, jotka eivät kuulu vastaanottavan valtion tuomioistuinjärjestelmään.
- 214 Niinpä sen arvioimiseksi, sopiiko CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun F jakso yhteen perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa, on tutkittava, ilmentävätkö tähän F jaksoon ja sen ulottuvuutta määrittäviin toimiin sisältyvät lausekkeet, joissa on kyse siitä, että parannetaan luonnollisten henkilöiden sekä pienten ja keskisuurten yritysten taloudellisia mahdollisuuksia päästä suunniteltuihin tuomioistuihin, sitoumuksia, joiden mukaan sellaisen tuomioistuimiin pääsyä koskevan mahdollisuuden tason, jota perusoikeuskirjan 47 artiklassa edellytetään, varmistava järjestelmä otetaan käyttöön heti, kun kyseiset tuomioistuimet on perustettu.
- 215 Tällaisia sitoumuksia ei sisälly CETA-sopimuksen 8.27 artiklan 15 kohtaan, jonka mukaan CETA-sekakomitea ”voi” päätöksellään muuttaa varausmaksun sekä muut maksut ja kulut säännölliseksi palkaksi, eikä myöskään sopimuksen 8.39 artiklan 6 kohtaan, jossa määrätään, että CETA-sekakomitean ”on harkittava” lisäsääntöjä, joilla pyritään pienentämään luonnollisille henkilöille tai pienille ja keskisuurille yrityksille koituvaa taloudellista taakkaa.

- 216 CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun F jakson muutkaan määräykset eivät sisällä oikeudellisesti velvoittavia sitoumuksia, jotka koskisivat pienten tai keskisuurten sijoittajien taloudellisia mahdollisuuksia päästä suunniteltuihin tuomioistuimiin.
- 217 Lausumassa nro 36 sitä vastoin todetaan, että ”heikoimmassa asemassa olevien käyttäjien eli [pienen ja keskisuurten] yritysten ja yksityishenkilöiden mahdollisuutta [päästä] tähän uuteen [tuomioistuimeen] parannetaan ja helpotetaan”, että tätä varten ”sekakomiteassa hyväksyttäviä lisäsääntöjä, joista määrätään CETA-sopimuksen 8.39 artiklan 6 kohdassa – –, tutkitaan, jotta kyseiset lisäsäännöt voidaan hyväksyä mahdollisimman pian”, ja että ”erillään sekakomiteassa käytäviä keskusteluja koskevasta kysymyksestä komissio ehdottaa riittäviä toimenpiteitä, jotka koskevat pienten ja keskisuurten yritysten kyseisessä tuomioistuin[e]ssa nostamien kanteiden julkista (yhteis)rahoitusta”.
- 218 On todettava, että tällä lausumalla komissio ja neuvosto sitoutuvat panemaan CETA-sopimuksen 8.39 artiklan 6 kohdan nopeasti ja asianmukaisesti täytäntöön ja varmistamaan, että pienille ja keskisuurille yrityksille on mahdollista päästä suunniteltuihin tuomioistuimiin siinäkin tapauksessa, että ponnistelut CETA-sekakomiteassa epäonnistuvat.
- 219 Kyseinen sitoumus riittää tämän lausuntomenettelyn yhteydessä perusteeksi päätelmälle, jonka mukaan CETA-sopimus on SEUT 218 artiklan 11 kohdassa tarkoitettuna ”suunniteltuna sopimuksena” yhteensopiva sen vaatimuksen kanssa, joka koskee mahdollisuutta päästä kyseisiin tuomioistuimiin.
- 220 Lausumia, joihin lausuma nro 36 kuuluu, edeltävän selittävän virkkeen mukaan nimittäin nämä lausumat ”ovat erottamaton osa puitteita, joissa neuvosto hyväksyy päätöksen luvan antamisesta CETA-sopimuksen allekirjoittamiseen unionin puolesta. Ne merkitään neuvoston pöytäkirjaan tuossa tilaisuudessa”.
- 221 Unionin edellä mainittu sitoumus taata kaikille CETA-sopimuksessa tarkoitetuille unionin sijoittajille todellinen pääsy suunniteltuihin tuomioistuimiin ovat siten edellytyksenä sille, että unioni hyväksyy kyseisen sopimuksen. Tässä yhteydessä on huomattava, että lausuman nro 36 mukaan kyseinen sitoumus kuuluu ”periaatteisiin”, joiden perusteella ”komissio sitoutuu jatkamaan riitojenratkaisumenettelyn – – tarkistamista viipymättä ja riittävän ajoissa, jotta jäsenvaltiot voivat tarkastella sitä ratifiointiprosesseissaan”. Kun otetaan huomioon saman lausuman edellinen kohta, jossa neuvosto ja komissio vahvistavat, että CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun F jakson määräykset eivät tule voimaan ennen kuin kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet CETA-sopimuksen, on todettava, että neuvosto suunnittelee CETA-sopimuksen tekemistä sen lähtökohdan perusteella, että kaikille mainitussa sopimuksessa tarkoitetuille unionin sijoittajille taataan, että niille on taloudellisesti mahdollista päästä CETA-tuomioistuimeen ja CETA-muutoksenhakutuomioistuimeen.
- 222 Koska unioni on asettanut tällaisen yhteyden sen, että kyseisiin tuomioistuimiin on taloudellisesti mahdollista päästä, ja CETA-sopimuksen tekemisen välille, on katsottava, että suunniteltu sopimus ei tästä näkökulmasta tarkasteltuna ole yhteensopimaton perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa.

3. Yhteensopivuus riippumattomuusvaatimuksen kanssa

- 223 Riippumattomuusvaatimuksen ulkoisesta osatekijästä, joka edellyttää, että asianomaiset tuomioistuimet huolehtivat tehtävistään täysin itsenäisesti, on todettava ensinnäkin, että CETA-sopimuksen 8.27 artiklan 4 ja 5 kohdan mukaan CETA-tuomioistuimen jäsenet nimitetään tietyn mittaisiksi toimikausiksi ja heillä on oltava erityistä asiantuntemusta.
- 224 Sen 8.27 artiklan 12–15 kohdassa varmistetaan sitten, että näille jäsenille maksetaan korvaus, jonka taso vastaa heidän hoitamiensa tehtävien merkitystä.

- 225 Siinä taataan lopuksi kyseisten jäsenten erottamattomuus, koska mahdollisuus heidän erottamiseensa rajoitetaan CETA-sopimuksen 8.30 artiklan 4 kohdassa tapaukseen, jossa jäsenen käytös ei ole yhdenmukaista mainitun artiklan 1 kohdassa vahvistettujen velvollisuuksien kanssa, joita ovat erityisesti kielto ottaa vastaan ohjeita miltään taholta tai olla eturistiriitatilanteessa.
- 226 CETA-sopimuksen 8.28 artiklassa ulotetaan sopimuksen 8.27 artiklan 4 kohdan ja 8.30 artiklan sovellettavuus koskemaan muutoksenhakutuomioistuimen jäseniä. Vaikka muita edellä mainittuja riippumattomuuden osatekijöitä ei mainitakaan kyseisessä 8.28 artiklassa yhtä tarkasti, ilmauksen ”tuomioistuimet” käytöstä yhteisen tulkitsevan välineen 6 kohdan f alakohdassa silti ilmenee, että CETA-sopimuksen osapuolet asettavat muutoksenhakutuomioistuimelle samat riippumattomuuden vaatimukset kuin tuomioistuimelle. Tämä toteamus saa tukea yhteisen tulkitsevan välineen ja CETA-sopimuksen tekstin välistä vastaavuutta koskevasta taulukosta, joka on mainitun välineen liitteenä ja jossa mainitaan CETA-sopimuksen 8.28 artikla niiden määräysten joukossa, jotka vastaavat kyseisen välineen 6 kohdan f alakohdtaa.
- 227 Siltä osin kuin Belgian kuningaskunta ja jotkin huomautuksia esittäneet hallitukset pohtivat sen toimivallan, joka CETA-sopimuksen 8.27 artiklan 2 ja 3 kohdassa ja 8.28 artiklan 3 ja 7 kohdassa annetaan CETA-sekakomitealle nimittää tuomioistuimen ja muutoksenhakutuomioistuimen jäsenet sekä vahvistaa nämä tuomioistuimet muodostavien jäsenten määrä tai mukauttaa sitä kolmen monikertoina, yhteensopivuutta riippumattomuusvaatimuksen ulkoisen osatekijän kanssa, on otettava huomioon se, että nimitettävien jäsenten henkilöllisyyttä ei voida etukäteen määrittää CETA-sopimuksen tekstissä ja että sama pätee jäsenten määrän lisäämisiin tai pienentämisiin, jotka voisivat olla tulevaisuudessa tarpeen. Tämän lausunnon 202 kohdassa mieleen palautettuja takeita ei voida mitenkään ymmärtää siten, että ne olisivat esteenä sille, että CETA-sekakomitean kaltainen elin, joka ei ole lainkäyttöelin, on toimivaltainen nimittämään CETA-sopimuksen 8.27 artiklan 4 ja 5 kohdassa määrättyjä sääntöjä tiukasti noudattaen kyseiset jäsenet ja mukauttamaan heidän määräänsä kolmen monikertoina. Mainitut takeet eivät myöskään ole esteenä sille, että kyseisellä elimellä on CETA-sopimuksen 8.30 artiklan 4 kohdan mukaisesti toimivalta erottaa kyseiset jäsenet.
- 228 CETA-sopimuksen 26.1 ja 26.3 artiklasta ilmenee lisäksi, että CETA-sekakomitealla on tämän sopimuksen molempien osapuolten edustukseen perustuva kokoonpano ja että se tekee päätöksensä yhteisen suostumuksen perusteella. Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 267 kohdassa, kyseisten seikkojen ansiosta voidaan katsoa, että tuomioistuimen tai muutoksenhakutuomioistuimen jäsenen nimittämisessä ja mahdollisessa erottamisessa noudatetaan ainoastaan erityisesti CETA-sopimuksen 8.27 artiklan 4 kohdassa ja 8.30 artiklan 1 kohdassa määrättyjä edellytyksiä.
- 229 Samasta syystä on katsottava, että CETA-sopimuksen osapuolet ovat riippumattomuusvaatimusta rikkomatta voineet määrätä sopimuksen 8.27 artiklan 12 kohdassa, että CETA-sekakomitea vahvistaa kyseisten tuomioistuinten jäsenten käytettävissä olemisen varmistamiseen tarkoitetun kuukausittaisen varausmaksun määrän, ja mainitun artiklan 15 kohdassa, että kyseinen elin voi päättää muuttaa varausmaksun sekä muut maksut ja kulut säännölliseksi palkaksi ja päättää siihen sovellettavista säännöistä.
- 230 Se mahdollisuus, että tätä kyseisille jäsenille maksettavaa korvausta koskevaa CETA-sekakomitean toimivaltaa ei käytetä välittömästi, ei merkitse sitä, että korvaus voisi ensi vaiheessa olla sattumanvarainen. CETA-sopimuksen 8.27 artiklan 14 kohdan mukaan nimittäin suunniteltujen tuomioistuinten jäsenten maksut ja kulut määritetään soveltamalla ICSID-yleissopimuksen hallinnollisten ja rahoitussääntöjen 14 säännön 1 kohtaa, jossa viitataan ICSID:in pääsihteerin ajoittain vahvistamaan taulukkoon.

- 231 Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 260 ja 261 kohdassa, näiden CETA-tuomioistuimen ja CETA-muutoksenhakutuomioistuimen jäsenille maksettavaa korvausta koskevien määräysten kehittyvää luonnetta ei voida mieltää uhkaksi kyseisten tuomioistuinten riippumattomuudelle vaan sen avulla voidaan päinvastoin perustaa vähitellen tuomioistuin, joka koostuu kokopäiväisesti palkatuista jäsenistä.
- 232 CETA-sopimuksen 8.31 artiklan 3 kohta, jonka mukaan CETA-sekakomitea voi lisäksi antaa kyseisestä sopimuksesta CETA-tuomioistuinta sitovia tulkintoja, ja sopimuksen 8.10 artiklan 3 kohta, jota on luettava yhdessä mainitun 8.31 artiklan 3 kohdan kanssa, eivät myöskään haittaa kyseisen tuomioistuimen – tai CETA-muutoksenhakutuomioistuimen – kykyä huolehtia tehtävistään täysin itsenäisesti.
- 233 Kansainvälisessä oikeudessa nimittäin ei ole kiellettyä eikä epätavallista määrätä kansainvälisen sopimuksen osapuolten mahdollisuudesta täsmentää tämän sopimuksen tulkintaa sitä mukaa kuin niiden sopimuksen ulottuvuutta koskeva yhteinen tahto kehittyy. Tällaisia täsmennyksiä voivat tehdä sopimuspuolet itse tai sopimuspuolten perustama elin, jolle nämä ovat antaneet itseään sitovaa päätösvaltaa.
- 234 Nyt kyseessä olevassa tapauksessa on todettava, että CETA-sekakomitea on CETA-sopimuksen 26.1 artiklan 1 kohdan nojalla tämän sopimuksen molempien osapuolten edustukseen perustuva komitea, joka on CETA-sopimuksen 26.1 artiklan 4 kohdan e alakohdan ja 26.3 artiklan nojalla toimivaltainen tekemään yhteisellä suostumuksella sitovia päätöksiä – kuten CETA-sopimuksen 26.1 artiklan 5 kohdan e alakohdan ja 8.31 artiklan 3 kohdan mukaisesti päätöksiä kyseisen sopimuksen tulkinnasta –, jotka sitovat kyseisen sopimuksen osapuolia ja CETA-sopimuksella perustettavia tuomioistuinta, mikä on sopusoinnussa perusoikeuskirjan 47 artiklassa määrättyjen vaatimusten ja erityisesti riippumattomuusvaatimuksen kanssa. Näillä tulkitsevilla toimilla on oikeusvaikutuksia, jotka johtuvat Wienin yleissopimuksen 31 artiklan 3 kappaleesta, jonka mukaan valtiosopimusta tulkittaessa tulee ottaa huomioon ”jokainen myöhempi osapuolten välillä tehty sopimus, joka koskee valtiosopimuksen tulkintaa tai sen määräysten soveltamista”.
- 235 Lisäksi on huomattava, että unionin osallistumista siihen, että kyseinen komitea vahvistaa tällaisia sitovia tulkintoja, säännellään SEUT 218 artiklan 9 kohdassa. Sen suostumuksen CETA-sopimuksen 8.31 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuihin päätöksiin on siis oltava unionin primaarioikeuden mukainen, ja tässä yhteydessä on noudatettava erityisesti unionin oikeuteen kuuluvia, tässä lausunnossa mieleen palautettuja tai täsmennettyjä periaatteita.
- 236 CETA-tuomioistuimen ja CETA-muutoksenhakutuomioistuimen riippumattomuutta koskevan vaatimuksen kannalta on lisäksi tärkeää, etteivät CETA-sekakomitean vahvistamat tulkinnat vaikuta ennen näitä tulkintoja ratkaistujen tai vireille pantujen riita-asioiden käsittelyyn. Muutoin nimittäin CETA-sekakomitea voisi vaikuttaa konkreettisten riitojen käsittelyyn ja siis osallistua ISDS-menettelyyn.
- 237 Vaikka CETA-sopimuksen 8.31 artiklan 3 kohdassa ei määrätäkaan nimenomaisesti tällaisesta takeesta, jonka mukaan vireillä oleviin asioihin ei kohdistu taannehtivaa vaikutusta eikä välitöntä vaikutusta, tässäkin on huomattava, että unionin suostumuksen CETA-sopimuksen 8.31 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuihin päätöksiin on oltava unionin primaarioikeuden ja erityisesti perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistetun tehokkaita oikeussuojakeinoja koskevan oikeuden mukainen. Niinpä CETA-sopimuksen 8.31 artiklan 3 kohtaa ei voida tulkita mainitun 47 artiklan kannalta siten, että unioni voisi sen perusteella suostua CETA-sekakomitean sellaisiin tulkintapäätöksiin, jotka vaikuttaisivat ratkaistujen tai vireillä olevien riita-asioiden käsittelyyn.
- 238 Riippumattomuusvaatimuksen sisäisestä osatekijästä, joka koskee erityisesti puolueettomuutta ja merkitsee yhtäläisen etäisyyden ylläpitämistä oikeusriidan asianosaisiin ja sitä, ettei tuomioistuimen jäsenillä ole mitään henkilökohtaista intressiä asian ratkaisun lopputulokseen, on huomattava yhtäältä,

- että yhtäläisen etäisyyden ylläpitäminen taataan paitsi CETA-sopimuksen 8.27 artiklan 6 ja 7 kohdassa – joiden mukaan asiat käsittelee jaosto, jonka kokoonpano on sattumanvarainen eikä siis asianosaisten ennakoitavissa ja joka koostuu kolmesta jäsenestä, joista yhden on oltava unionin jäsenvaltion kansalainen, yhden Kanadan kansalainen ja yhden jonkin kolmannen valtion kansalainen – myös CETA-sopimuksen 8.30 artiklan 1 kohdassa tehdyllä viittauksella IBA:n ohjeisiin, joista ilmenee niissä todetun ensimmäisen yleisperiaatteen mukaisesti, että CETA-tuomioistuimen jäsenten on oltava puolueettomia ja asianosaisista riippumattomia sekä silloin, kun kanne saatetaan heidän käsiteltäväkseen, että koko menettelyn ajan sen päättämiseen asti.
- 239 Tästä syystä on katsottava myös, että riippumattomuusvaatimuksen sisäistä osatekijää ei kyseenalaista Belgian kuningaskunnan lausuntopyynnössään korostama seikka, jonka mukaan tuomioistuimen jäsenille maksettava korvaus koostuu ainakin aluksi paitsi kuukausittaisesta varausmaksusta myös maksuista, jotka lasketaan riidan käsittelyyn kuuluvien työpäivien mukaan. IBA:n ohjeisiin ja myös tämän lausunnon edellisessä kohdassa mieleen palautettuun ensimmäiseen yleisperiaatteeeseen sisällytettyjen vaatimusten noudattamatta jättäminen nimittäin on omiaan johtamaan asianomaisten jäsenen tai asianomaisten jäsenten erottamiseen CETA-sopimuksen 8.30 artiklan 4 kohdan mukaisesti.
- 240 Lisäksi tämän sopimuksen 8.30 artiklan 1 kohdassa määrätään, että jäsenillä ”ei saa olla sidoksia mihinkään hallitukseen”. Vaikka tähän määräykseen liitetystä alaviitteestä täsmennetään, että ”se, että henkilö saa korvausta hallitukselta[,] ei sinällään tee kyseisestä henkilöstä valintakelvotonta”, on katsottava, että tämä täsmennys liittyy – kuten komissio selosti unionin tuomioistuimessa pidetyssä suullisessa käsittelyssä – siihen, että suunniteltujen tuomioistuinten jäsenet eivät aluksi todennäköisesti työskentele kokopäiväisesti ja heihin voi muiden muassa kuulua sellaisia oikeustieteen professoreiden kaltaisia jäseniä, jotka saavat korvauksensa joltakin valtiolta osallistumatta kuitenkaan suoraan tai välillisesti tämän valtion hallituksen politiikan määrittelyyn.
- 241 Siitä, että CETA-sopimuksen 8.30 artiklan 1 kohdan kolmannessa virkkeessä määrätään, että CETA-tuomioistuimen jäsenet ”eivät saa ottaa vastaan ohjeita miltään organisaatiolta tai hallitukselta kysymyksissä, jotka liittyvät riitaan”, on huomattava, että tämä virke on luettava saman kohdan ensimmäiseen virkkeeseen sisältyvän sen riippumattomuusvaatimuksen valossa, joka edellyttää, että kyseiset jäsenet eivät tämän lausunnon 232–237 kohdassa rajattua tapausta lukuun ottamatta voi ottaa vastaan ohjeita tehtäviään hoitaessaan, olipa kyseessä jokin tietty riita tai ei.
- 242 Siltä osin kuin on toisaalta kyse siitä, ettei mainituilla jäsenillä saa olla mitään henkilökohtaista intressiä asian ratkaisun lopputulokseen, CETA-sopimuksen 8.30 artikla sisältää yleisen suoraa tai epäsuoraa eturistiriitaa koskevan kiellon, johon sisältyy IBA:n ohjeisiin tehdyn viittauksen välityksellä ulkopuolista toimintaa koskevia eettisiä sääntöjä.
- 243 CETA-sopimuksen 8.30 artiklassa palautetaan mieleen sen 8.44 artiklassa tarkoitetun palveluita ja sijoituksia käsittelevän komitean toimivalta antaa tältä osin ”täydentäviä sääntöjä”, ja ilmauksen ”täydentäviä” käyttö takaa, ettei mainitulla komitealla ole toimivaltaa supistaa kyseiseen sopimukseen jo sisältyvää eturistiriitakieltoa vaan sen on rajoituttava siihen, että se mukauttaa IBA:n ohjeissa mainittuja sääntöjä sellaisen sijoitustuomioistuimen, jolla on vallitsevasti tuomioistuimille ominaisia piirteitä, realiteetteihin säilyttäen samalla mainitusta kiellosta johtuvat riippumattomuutta koskevat tiukat edellytykset.
- 244 Kaikkien näiden seikkojen perusteella on katsottava, että suunniteltu sopimus sopii yhteen riippumattomuusvaatimuksen kanssa.

VI Vastaus lausuntopyyntöön

- 245 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että CETA-sopimuksen kahdeksannen luvun F jakso sopii yhteen unionin primaarioikeuden kanssa.

Niinpä unionin tuomioistuin (täysistunto) antaa seuraavan lausunnon:

Kanadan sekä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välisen Brysselissä 30.10.2016 allekirjoitetun laaja-alaisen talous- ja kauppasopimuksen kahdeksannen luvun F jakso sopii yhteen Euroopan unionin primaarioikeuden kanssa.

Lenaerts	Silva de Lapuerta	Bonichot
Arabadjiev	Prechal	Vilaras
Regan	von Danwitz	Toader
Biltgen	Jürimäe	Lycourgos
Rosas	Juhász	Ilešič
Malenovský	Levits	Bay Larsen
Safjan	Šváby	Fernlund
Vajda		Rodin

Julistettiin Luxemburgissa 30 päivänä huhtikuuta 2019.

Kirjaaja	Presidentti
A. Calot Escobar	K. Lenaerts